

Міністерство освіти та науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра політології та міжнародних відносин

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

«СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ»

Виконала: студентка IV курсу
Факультету історії, політології та
міжнародних відносин
Спеціальності 052 «Політологія»
Боярин Олена Ігорівна

Науковий керівник:

к.і.н., доцент Невинна Г.Я.

Рецензент:

к. філос. н., доцент
кафедри філософії та
політології ЖДУ ім. І.Франка
Горохова Л.В.

Рівне 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретичні основи дослідження українсько-британських відносин.	6
1.1. Стратегія зовнішньої політики України: нормативно-правові основи.	6
1.2. Еволюція українсько-британських відносин.	13
Висновки до розділу I.	20
РОЗДІЛ II. Українсько-британське співробітництво в умовах російсько-української війни.	21
2.1. Військово-політичне співробітництво.	21
2.2. Економічні відносини: виклики та перспективи.	29
2.3. Співпраця у сфері науки та освіти.	36
Висновки до розділу II.	42
РОЗДІЛ III. Стратегія малих союзів України та Великої Британії на шляху євроатлантичної інтеграції України.	43
3.1. Безпекове об'єднання України, Польщі та Великої Британії.	43
3.2. Об'єднані експедиційні сили як куратор вступу України до НАТО.	49
Висновки до розділу III.	58
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена поглибленням стратегічного партнерства між Україною та Великою Британією в контексті російської агресії проти України та інтеграційних прагнень України до євроатлантичних структур. Особливого значення набувають питання двосторонніх взаємин в умовах трансформації міжнародних відносин та безпекової архітектури в Європі. Велика Британія виступає одним із ключових партнерів України на міжнародній арені, демонструючи послідовну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України, а також надаючи значну військову, фінансову та дипломатичну допомогу у протидії російській агресії. Переформатування двосторонніх відносин після виходу Великої Британії з Європейського Союзу та пошук Лондоном нової глобальної ролі у світовій політиці створили додаткові стимули для поглиблення співпраці з Україною. Особливої уваги заслуговує роль Великої Британії у формуванні малих безпекових альянсів за участю України, зокрема тристороннього формату Україна, Велика Британія і Польща та Об'єднаних експедиційних сил (JEF), що розглядаються як додаткові механізми безпекової підтримки України та її інтеграції до євроатлантичних структур. У контексті триваючої російсько-української війни та тимчасової відсутності консенсусу в НАТО щодо членства України, такі “малі альянси” набувають особливого значення для зміцнення обороноздатності України та її наближення до євроатлантичних стандартів.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітичні відносини між Україною та Великою Британією.

Предметом дослідження визначено стратегічні напрями партнерства України та Великої Британії в умовах російсько-української війни та в контексті євроатлантичної інтеграції України.

Метою дослідження є комплексне вивчення еволюцій й формування стратегічних відносин між Україною та Великою Британією, визначення ключових напрямів двосторонньої співпраці та оцінка перспектив взаємодії двох держав у форматі “малих альянсів” на шляху євроатлантичної інтеграції України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**: проаналізувати нормативно-правові основи зовнішньополітичної стратегії України;

- дослідити еволюцію українсько-британських відносин;
- охарактеризувати військово-політичне співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни;
- розглянути торгово-економічні відносини між двома країнами;
- проаналізувати освітньо-наукові зв'язки між Україною та Великою Британією;
- дослідити потенціал безпекового об'єднання України, Польщі та Великої Британії;
- оцінити роль Об'єднаних експедиційних сил як можливого куратора вступу України до НАТО.

Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, що включає використання загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Застосовано історичний метод для аналізу еволюції українсько-британських відносин; системний аналіз для дослідження багатовимірної взаємодії між Україною та Великою Британією; інституційний підхід для вивчення нормативно-правових основ співробітництва; компаративний метод для порівняння різних форматів безпекової взаємодії; метод прогнозування для оцінки перспектив стратегічного партнерства.

Теоретичну основу дослідження становлять праці українських та зарубіжних дослідників з питань міжнародних відносин, безпекової політики, двосторонніх відносин України та Великої Британії. Зокрема, використано

праці таких дослідників як Н.Л. Яковенко, В.І. Головченко, А. Гетьманчук, С. Солодкий, Б. Талліс та інших.

Джерельна база дослідження включає офіційні документи України та Великої Британії (договори, угоди, стратегії, декларації); аналітичні матеріали дослідницьких центрів (“Українська призма”, Центр “Нова Європа”, Інститут стратегічних досліджень (IISS), Стокгольмський міжнародний інститут досліджень миру (SIPRI)); статистичні дані щодо торговельно-економічного співробітництва; офіційні заяви та комюніке. Серед ключових документів: “Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії” (2020 р.), “Угода про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії” (2023 р.), “План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України” (2023 р.).

Тема дослідження була апробована:

1. Боярин О. Стратегічне партнерство України та Великої Британії // Звітна наукова конференція викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету за 2024 рік (Рівне, РДГУ, 15-16 травня 2025 року).

2. Боярин О. Освітньо-наукове співробітництво України та Великої Британії. // Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «НАУКА, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ОЧИМА МОЛОДИХ» (Рівне, 14 травня 2025 року)

3. Боярин О., Невинна Г. Економічні відносини Великої Британії та України: виклики в умовах російсько-української війни // Матеріали X Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА НАУКИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ» (Житомир, 15 травня 2025 року)

РОЗДІЛ I. Теоретичні основи дослідження українсько-британських відносин

1.1. Стратегія зовнішньої політики України: нормативно-правові основи

Зовнішня політика для України – це не просто напрям державної діяльності, а життєво важливий інструмент для збереження незалежності та розвитку держави. В умовах сучасних геополітичних викликів вона відіграє важливу роль у забезпеченні територіальної цілісності та національної безпеки нашої країни. Протягом усього часу незалежності нашої держави, зовнішньополітична діяльність України базується на чітко визначеній нормативно-правовій базі. Важливим документом, що впорядковує зовнішню політику України, є Конституція України, а також перелік законів, указів, постанов та інших актів. Проаналізуємо детальніше основні елементи нормативно-правової бази зовнішньої політики України та яку вони виконують роль у формуванні стратегічних напрямів міжнародної діяльності держави.

Відповідно до Основного Закону України, роль гаранта суверенних прав та цілісності території держави покладено на Президента, котрий виступає представником держави на міжнародній арені. Стаття 106 Конституції України, наділяє главу держави повноваженнями щодо спрямування зовнішньополітичного курсу, проведення міждержавних перемовин та ратифікації угод міжнародного значення. Додатково, Президент приймає рішення про визнання іноземних держав, призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях, а також приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників інших держав [16]. Президент має можливість формувати зовнішньополітичний курс держави через систему указів та розпоряджень, а також глава держави очолює Раду національної безпеки і оборони України, яка формує та втілює зовнішньополітичні засади у безпековій та оборонній галузі. Надзвичайно важливим є конституційне право Президента підписувати

міждержавні договори, що надає йому значні повноваження щодо визначення стратегічних партнерів держави та пріоритетних напрямків міжнародної співпраці. Варто підкреслити суттєве посилення зовнішньополітичної ролі Президента України після початку широкомасштабного вторгнення РФ. Зокрема, активна дипломатична діяльність глави держави була спрямована на формування міжнародної коаліції підтримки України, залучення військової, фінансової та гуманітарної допомоги, а також просування європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Парламент України відіграє важливу роль у формуванні зовнішньополітичного курсу держави. Згідно зі статтею 85 Конституції України, Верховна Рада визначає фундаментальні принципи внутрішньої та зовнішньої політики, законодавчо затверджує міжнародні угоди та приймає рішення щодо їх денонсації [16]. Парламент здійснює вплив на зовнішню політику держави через прийняття відповідних законів, заяв та звернень, а також через діяльність комітетів, зокрема Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. Важливим інструментом парламентського впливу на зовнішню політику є ратифікація міжнародних договорів, без якої вони не можуть набути чинності. Додатково, законодавчий орган здійснює нагляд за зовнішньополітичною діяльністю виконавчої гілки влади через механізми депутатських звернень, урядових звітів та спеціалізованих слухань з питань міжнародних відносин. Саме парламент санкціонує надання військової допомоги іншим державам, направлення українських військових контингентів за кордон або дозвіл на перебування іноземних збройних підрозділів на території України.

Основним законом, що регулює зовнішньополітичну діяльність України, є Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”. Цей нормативний акт окреслює ключові засади та пріоритети зовнішньої політики України, серед яких захист національних інтересів та безпеки, утвердження впливу України в європейському просторі, розбудова взаємовигідних відносин

з іноземними державами та міжнародними інституціями. Відповідно до статті 18 Конституції, зовнішньополітична діяльність спрямовується на забезпечення державних інтересів та безпеки шляхом розвитку мирної й взаємовигідної співпраці у міжнародному співтоваристві з дотриманням загальновизнаних норм міжнародного права.

Особливого значення набуло закріплення у Конституції стратегічного вектора інтеграції України до ЄС та НАТО через внесення конституційних змін у 2019 році [3]. Важливим елементом правової основи зовнішньої політики є Закон України “Про міжнародні договори України”, який регламентує процедури укладення, виконання та припинення міжнародних угод. Цей закон встановлює процедури підготовки, підписання, ратифікації та імплементації міжнародних договорів, а також розподіляє повноваження між державними органами у цій сфері [16]. У контексті євроатлантичної інтеграції України ключовими законодавчими актами є Закон України “Про внесення змін до Конституції України”, а також Закон України “Про національну безпеку України”, який визначає членство України в ЄС і НАТО як стратегічні пріоритети держави [16].

Стратегія національної безпеки є довгостроковим плановим документом, що визначає ключові напрями державної політики у безпековій сфері, включно з зовнішньополітичними аспектами. Діюча Стратегія “Безпека людини – безпека країни” затверджена Указом Президента України у вересні 2020 року. Стратегія ідентифікує основні загрози національній безпеці, передусім російську агресію та тимчасову окупацію частини українських територій, а також встановлює пріоритети зовнішньополітичної діяльності держави, зокрема:

- євроатлантична інтеграція;
- розвиток стратегічного партнерства з США (Сполучені Штати Америки) та іншими ключовими партнерами;

- зміцнення міжнародної підтримки України у протидії російській агресії;
- забезпечення економічної та енергетичної безпеки держави [3, с. 6].

Стратегія національної безпеки є основою для розробки інших стратегічних документів у сфері зовнішньої політики та безпеки, зокрема Стратегії зовнішньополітичної діяльності, Стратегії воєнної безпеки, Стратегії кібербезпеки тощо. Важливо зазначити, що всі ці документи формують цілісну систему забезпечення національної безпеки України та визначають основні напрями зовнішньополітичної діяльності держави в умовах російської агресії [24].

19 червня 2023 року в Україні було затверджено План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності, який є комплексним документом, що визначає конкретні заходи для досягнення зовнішньополітичних цілей України. Цей документ був розроблений з урахуванням нових геополітичних реалій, пов'язаних з повномасштабною російською агресією проти України [24]. План дій передбачає розвиток двосторонніх відносин з ключовими партнерами України, зокрема з Великою Британією, яка розглядається як один із найважливіших стратегічних партнерів України в протидії російській агресії. У документі підкреслюється необхідність розвитку тристороннього формату співпраці Україна, Велика Британія і Польща, який був офіційно оформлений у лютому 2022 року [14].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є одним із найважливіших міжнародних договорів України, який визначає стратегічний напрям розвитку держави. Угода була підписана в 2014 році та повністю набула чинності у вересні 2017 року. Цей документ передбачає політичне зближення та економічну інтеграцію з ЄС, включно зі створенням всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Угода є не лише міжнародною угодою, але й дорожньою картою трансформацій в Україні через наближення українського законодавства до європейських стандартів у різноманітних сферах. Виконання Угоди про

асоціацію є одним із пріоритетів зовнішньої політики України, особливо в контексті отримання статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року та початку переговорів про вступ у 2023 році [33, с. 216]. Окрім Угоди про асоціацію, визначальними міжнародними документами для зовнішньополітичного курсу України є Хартія особливого партнерства з НАТО, Будапештський меморандум щодо гарантій безпеки після ядерного роззброєння України, а також двосторонні угоди про стратегічне партнерство з ключовими союзниками – США та Великою Британією.

Розвиток відносин з ключовими партнерами України здійснюється на основі концептуальних документів, які визначають стратегічні цілі та пріоритети двостороннього співробітництва. Особливе значення мають стратегічні партнерства України зі Сполученими Штатами Америки, Великою Британією, Польщею та іншими державами, які надають Україні значну політичну, економічну та військову допомогу в умовах російської агресії. Стратегічне партнерство з США базується на Хартії стратегічного партнерства між Україною та Сполученими Штатами Америки, яка була оновлена в листопаді 2021 року. Цей документ визначає основні напрями двостороннього співробітництва, зокрема у сферах безпеки, оборони, економіки, енергетики, демократії та верховенства права. Відносини з Великою Британією розвиваються на основі Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яка була підписана в 2020 році [34]. У 2023 році між Україною та Великою Британією було підписано Угоду про сторічне партнерство, яка визначає довгострокові перспективи двосторонніх відносин [26]. Співпраця з Європейським Союзом здійснюється в рамках Угоди про асоціацію та процесу європейської інтеграції України. У 2023 році було розпочато переговори про вступ України до ЄС, що відкриває нові перспективи для поглиблення відносин з європейськими партнерами.

Формування концепції зовнішньої політики України відбувалося поетапно, відповідно до змін у міжнародному середовищі та внутрішньополітичних процесів в Україні. Можна виділити кілька основних етапів розвитку зовнішньополітичної концепції України:

1. 1991–2014 роки: період формування основ зовнішньої політики незалежної України, пошуку геополітичної ідентичності та балансування між різними зовнішньополітичними векторами.

2. 2014–2022 роки: період після Революції Гідності, анексії Криму та початку російської агресії на Донбасі, коли відбулося чітке визначення європейського та євроатлантичного курсу України.

3. З 2022 року: період повномасштабної російської агресії, коли зовнішня політика України концентрується на формуванні міжнародної коаліції підтримки, отриманні військової, фінансової та гуманітарної допомоги, а також прискоренні європейської та євроатлантичної інтеграції [3, с. 16–17].

Сучасні пріоритети зовнішньої політики України визначені в Стратегії зовнішньополітичної діяльності, затвердженій Указом Президента України у 2021 році. Ключовими пріоритетами є:

- захист державного суверенітету та територіальної цілісності;
- протистояння російській агресії та відновленні контролю над окупованими територіями;
- інтеграція до європейських та євроатлантичних структур;
- поглиблення стратегічної співпраці з ключовими партнерами;
- формування ефективної системи регіональної безпеки;
- просування економічних інтересів України на міжнародній арені [24].

Важливим елементом сучасної зовнішньої політики України є розвиток нових форматів міжнародного співробітництва, зокрема формату Україна–Велика Британія–Польща, Кримської платформи, формату Асоційованого тріо, а також участь у регіональних ініціативах, таких як Ініціатива трьох морів, Люблінський трикутник [3, с. 22–23].

Отже, нормативно-правові основи стратегії зовнішньої політики України сформовані широким спектром документів – від Конституції України до спеціалізованих законів та підзаконних актів. Ключову роль у формуванні зовнішньополітичного курсу відіграють Президент України як головний суб'єкт зовнішньополітичної діяльності та Верховна Рада, що визначає законодавчі засади міжнародних відносин держави. Стратегія національної безпеки України та План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності встановлюють пріоритетні напрями розвитку міжнародних відносин в умовах російської агресії. Особливе значення для сучасної України має європейська та євроатлантична інтеграція, що підтверджується Угодою про асоціацію з ЄС та його конституційним закріпленням. Відносини зі стратегічними партнерами, зокрема з Великою Британією, базується на двосторонніх договорах та концептуальних документах, що окреслюють довгострокові перспективи співробітництва та безпекові аспекти. Концепція зовнішньої політики України пройшла еволюційний шлях від пошуку геополітичної ідентичності до чіткого визначення європейського та євроатлантичного курсу, що особливо актуалізувалося в умовах повномасштабної російської агресії.

1.2. Еволюція українсько-британських відносин

Розвиток українсько-британських відносин являє собою один із найважливіших напрямків зовнішньополітичної діяльності України. Велика Британія як потужний глобальний гравець, постійний член Ради Безпеки ООН (Організація Об'єднаних Націй) та впливовий член європейської спільноти має стратегічне значення для України у контексті її євроатлантичних прагнень, зміцнення міжнародної підтримки. Особливої уваги двосторонні відносини набули з початком збройної агресії Росії, коли Велика Британія продемонструвало послідовну та непохитну підтримку територіальної цілісності й суверенітету нашої держави [7, с. 214].

Важливість українсько-британських відносин обумовлюється низкою факторів. По-перше, Велика Британія відіграє важливу роль у міжнародних організаціях, що дозволяє Україні отримувати дипломатичну підтримку на найвищому рівні. По-друге, британсько-українське співробітництво охоплює широкий спектр сфер – від політичного діалогу та економічної взаємодії до військово-технічного партнерства та культурно-гуманітарних зв'язків. По-третє, Британія є важливим торговельним партнером, джерелом інвестицій та технологій для української економіки. Основною метою аналізу еволюції українсько-британських відносин є простеження розвитку співпраці між двома державами у політичній, економічній і безпековій сферах, виявлення ключових етапів, тенденцій та закономірностей, що характеризують двосторонні відносини, а також визначення перспективних напрямків подальшої взаємодії.

Початковий етап співпраці (1991–2000 рр.). Відносини між Україною та Великою Британією беруть свій початок з періоду здобуття Україною незалежності. Сполучене Королівство визнало незалежність України 31 грудня 1991 року, а вже 10 січня 1992 року між двома державами були встановлені дипломатичні відносини [37, с. 318]. У лютому 1993 року історично значущою подією став перший державний візит Президента Леоніда Кравчука до британської столиці, в ході якого було підписано спільне Комюніке, що заклало

основи двосторонніх відносин. У тому ж році було відкрито посольство України у Великій Британії [32, с. 32].

Початковий етап співпраці характеризувався формуванням договірно-правової бази двосторонніх відносин. Зокрема, у 1990-х роках було підписано низку важливих міждержавних угод, що регулювали відносини у різних сферах, зокрема: Договір про принципи відносин і співробітництво (1994 р.), Меморандум про взаєморозуміння щодо надання технічної допомоги (1993 р.), Угода про сприяння та взаємний захист інвестицій (1993 р.), Конвенція про уникнення подвійного оподаткування (1993 р.) [10].

У цей період відносини між Україною та Великою Британією носили переважно формальний характер. Сполучене Королівство розглядало Україну в контексті своєї політики щодо пострадянського простору та надавало пріоритет відносинам з Росією. Проте, варто відзначити, що Велика Британія була однією з держав-підписантів Будапештського меморандуму 1994 року, згідно з цим документом, Україна отримала безпекові гарантії в обмін на відмову від ядерного потенціалу. Економічна співпраця в цей період була обмеженою. Британські інвестиції в українську економіку були незначними, а обсяги торгівлі невеликими. Проте, саме в цей час було закладено основи для майбутньої взаємовигідної співпраці [32, с. 33].

Період зміцнення партнерства (2001–2014 рр.). На початку ХХІ століття відносини між Україною та Великою Британією почали набувати більш змістовного характеру. Цей період характеризувався активізацією політичного діалогу, розширенням економічного співробітництва та поглибленням взаємодії у міжнародних організаціях. У політичній сфері відбувалися регулярні контакти на найвищих рівнях. Знаковим аспектом у розвитку українсько-британських взаємин став офіційний візит Президента Віктора Ющенка до Великої Британії у жовтні 2005 року. У ході візиту було підписано Спільну заяву “Україна та Велика Британія: стратегічне партнерство на ХХІ століття”, що підтвердило прагнення сторін вивести відносини на рівень

стратегічного партнерства [9, с. 286–285]. Значним імпульсом для двосторонніх відносин стала активна підтримка Великою Британією “помаранчевої революції” в Україні.

У міжнародних організаціях Велика Британія та Україна активно взаємодіяли у рамках ООН, ОБСЄ (Організація з безпеки в Європі) і співробітництва та інших міжнародних форумів. Сполучене Королівство підтримувало євроінтеграційні прагнення України та сприяло поглибленню співпраці між Україною та НАТО (Організація Північноатлантичного договору) [28, с. 47]. В економічній сфері спостерігалось зростання обсягів двосторонньої торгівлі та британських інвестицій в українську економіку. Станом на 2013 рік Велика Британія входила до десятки найбільших інвесторів в економіку України. Основними сферами британських інвестицій були харчова промисловість, фінансовий сектор, торгівля та нерухомість. У культурно-освітній сфері важливу роль відігравала діяльність Британської Ради в Україні, яка реалізувала програми у сфері вивчення англійської мови, вищої освіти та культурного обміну [2]. Зокрема, було започатковано стипендіальну програму Chevening для українських студентів [44], програму “English for Universities” [45] та низку інших освітніх ініціатив. Сполучене Королівство також надавало технічну допомогу Україні для впровадження реформ у різних галузях, включаючи державне управління, судочинство, правоохоронну систему та антикорупційну діяльність. Британські фахівці були залучені до розробки та реалізації реформаторських ініціатив в Україні.

Посилення співпраці після 2014 року. Російська агресія проти України у 2014 році стала переломним моментом у розвитку українсько-британських відносин. У відповідь на анексію Криму та початок конфлікту на Донбасі Велика Британія зайняла чітку позицію на підтримку територіальної цілісності та суверенітету України. Сполучене Королівство активно підтримало запровадження міжнародних санкцій проти Росії та стало одним із найважливіших партнерів України у протидії російській агресії. Велика

Британія долучилася до переговорного процесу “нормандського формату” щодо мирного врегулювання на Донбасі [43].

З 2015 року значно активізувалася військово-технічна співпраця між двома державами. Велика Британія розпочала навчальну місію “Orbital” для підготовки українських військовослужбовців. За період з 2015 по 2022 рік у рамках цієї місії було підготовлено понад 22 тисячі українських військових [14]. Сполучене Королівство також надавало Україні нелетальне військове обладнання, зокрема, засоби зв’язку, медичне обладнання, бронежилети тощо. У цей період відбулося також посилення економічної співпраці. У 2015–2019 роках обсяги двосторонньої торгівлі зросли, а британські інвестиції в українську економіку збільшилися. Було активізовано співпрацю у сфері енергетики, фінансів, сільського господарства та інформаційних технологій. Важливим напрямком співпраці стала протидія гібридним загрозам. Велика Британія надавала Україні допомогу у сфері кібербезпеки, боротьби з дезінформацією та протидії російській пропаганді [36].

Сучасний етап та стратегічне партнерство (2020 р. – сьогодення).

Сучасний етап українсько-британських відносин характеризується поглибленням стратегічного партнерства та інтенсифікацією співпраці в усіх сферах. Визначною подією стало підписання 8 жовтня 2020 року комплексної “Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством”. Ця всеосяжна угода прийшла на зміну положенням, які раніше регулювалися в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що перестали застосовуватися до Великої Британії після завершення перехідного періоду Brexit, та створила нову правову основу для двосторонніх відносин [19, с. 18].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало новим викликом для українсько-британських відносин. Велика Британія під керівництвом прем’єр-міністра Бориса Джонсона одразу зайняла жорстку позицію щодо російської агресії та стала одним із лідерів міжнародної коаліції

на підтримку України [43]. Сполучене Королівство значно розширило військову допомогу Україні, надаючи летальне озброєння, включаючи протитанкові ракетні комплекси NLAW, системи протиповітряної оборони, бронетехніку та артилерійські системи. За даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру (SIPRI), Велика Британія входить до трійки найбільших донорів військової допомоги Україні [31, с. 136–138].

У 2022 році було розширено навчальну місію для українських військових. У рамках операції “Interflex” британські інструктори проводять інтенсивні курси підготовки для українських військовослужбовців на території Великої Британії [5, с. 165]. Важливим напрямком співпраці стала участь України у форматі Об’єднаних експедиційних сил JEF (Joint Expeditionary Force) – військової коаліції під проводом Великої Британії, що об’єднує 10 країн Північної Європи [43]. Україна отримала статус спостерігача в цій організації, що відкриває нові можливості для військово-політичної взаємодії [35]. На думку британського політолога Бенджаміна Талліса, JEF може стати платформою для інтеграції України до євроатлантичних безпекових структур [50]. У лютому 2022 року між Україною, Великою Британією та Польщею було створено тристоронній альянс для протидії російській агресії. Цей формат співпраці передбачає посилену координацію дій трьох держав у політичній, військовій, економічній та гуманітарній сферах [12]. Зазначений формат був інституціоналізований у лютому 2023 року шляхом підписання спільної декларації міністрами закордонних справ трьох держав [29].

Знаковою подією стало підписання 16 січня 2024 року “Угоди про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії”. Документ закріплює стратегічний характер двосторонніх відносин та визначає ключові напрямки співпраці на наступні 100 років [34]. 12 січня 2024 року між Україною та Великою Британією було укладено безпекову угоду, що передбачає довгострокову підтримку України у військовій, економічній та гуманітарній сферах. Зокрема, Сполучене

Королівство зобов'язалося надати Україні військову допомогу на суму 2,5 млрд фунтів стерлінгів у 2024–2025 фінансовому році [1].

В економічній сфері відносини також розвиваються динамічно. Велика Британія є одним із найбільших інвесторів в економіку України. Обсяг британських інвестицій в Україну станом на 2023 рік перевищив 2,5 млрд доларів США. Активно розвивається торговельне співробітництво. Незважаючи на складну безпекову ситуацію, показовим індикатором двосторонніх економічних зв'язків став обсяг торгівлі товарами та послугами у 2022 році, який продемонстрував стійкість партнерства навіть в умовах російської агресії та склав близько 2,0 млрд доларів США [3]. У науково-освітній сфері відбувається активна співпраця в рамках програми “Горизонт Європа” [55]. У 2022 році Велика Британія запровадила спеціальний пакет підтримки для українських дослідників та підприємців [48].

Британська Рада в Україні реалізовує спектр програм, спрямованих на посилення управлінського потенціалу та лідерських якостей в українських закладах вищої освіти [26], встановлення партнерських зв'язків між школами двох країн [55], організацію наукових форумів та конференцій [54]. У 2023 році було формалізовано співпрацю між освітнім відомством України та Британською Радою через підписання меморандуму, що передбачає реалізацію спільних проєктів у сфері освіти та науки [20].

Перспективними напрямками подальшої співпраці між Україною та Великою Британією є:

- Посилення військово-політичної взаємодії у контексті протидії російській агресії та інтеграції України до євроатлантичних безпекових структур.
- Розширення економічного співробітництва, зокрема, у сфері високих технологій, енергетики та інфраструктури.
- Поглиблення співпраці у сфері кібербезпеки та протидії гібридним загрозам.

- Розвиток науково-технічного та освітнього співробітництва.
- Посилення взаємодії у рамках багатосторонніх форматів співпраці, зокрема, тристороннього альянсу Україна, Велика Британія і Польща та Об'єднаних експедиційних сил [6, с. 10].

Таким чином, еволюція українсько-британських відносин відображає послідовне перетворення початкових дипломатичних контактів на всебічне стратегічне партнерство, особливо активізоване в контексті протидії російській агресії. Від стриманого визнання незалежності України до статусу одного з ключових безпекових партнерів – британська політика щодо України свідчить про глибоке розуміння Лондоном геополітичного значення української незалежності та суверенітету для європейської безпеки. Військово-технічна допомога, навчання українських військових, економічна підтримка та міжнародно-політичне лобіювання інтересів України перетворили Велику Британію на незамінного стратегічного партнера у протистоянні російській агресії. Підписання безпекової угоди та Декларації про столітнє партнерство створили безпрецедентний формат відносин, що закладає основу для довгострокової співпраці незалежно від внутрішньополітичних змін у обох країнах. Розвиток тристороннього формату Україна–Велика Британія–Польща та перспективи інтеграції України до Об'єднаних експедиційних сил відкривають нові можливості для зміцнення безпекової архітектури в Європі. Ці тенденції дозволяють прогнозувати подальше поглиблення стратегічного партнерства між країнами, особливо у військово-політичній сфері.

Висновки до розділу I

Аналіз нормативно-правових основ зовнішньої політики України та еволюції українсько-британських відносин демонструє їх трансформацію від

обмеженої взаємодії до стратегічного партнерства. Зовнішньополітична стратегія України сформована на основі Конституції України, профільних законів та міжнародних договорів, що після 2014 року чітко орієнтовані на євроатлантичний вектор. Правову основу відносин з Великою Британією складають Угода про стратегічне партнерство 2020 року та Декларація про столітнє партнерство 2024 року. Двосторонні відносини розвивались у чотири етапи: початковий період (1991–2000 рр.), зміцнення партнерства (2001–2014 рр.), посилення співпраці після початку російської агресії (2014–2020 рр.) та сучасний етап стратегічного партнерства (з 2020).

Російська агресія стала каталізатором переосмислення стратегічної ролі України для європейської безпеки. Повномасштабне вторгнення 2022 року призвело до безпрецедентної британської підтримки – від надання озброєнь до активного лобіювання інтересів України на міжнародній арені. Ключовими досягненнями сучасного етапу є: тристоронній формат Україна–Велика Британія–Польща, безпекова угода в рамках рішень Вільнюського саміту НАТО, співпраця щодо інтеграції до Об’єднаних експедиційних сил.

У військовій сфері Британія надає сучасні системи озброєнь та реалізує масштабну програму підготовки українських військових “Interflex”. Економічна взаємодія активізувалась після Brexit через двосторонню угоду про вільну торгівлю та Угоду про цифрову торгівлю 2023 року. Незважаючи на вихід з ЄС, Лондон залишається впливовим учасником європейської політики та активно підтримує євроатлантичні прагнення України. Британська підтримка є критично важливою для України у протистоянні російській агресії, проведенні внутрішніх реформ та реалізації євроатлантичного курсу.

РОЗДІЛ II. Українсько-британське співробітництво в умовах російсько-української війни

2.1. Військово-політичне співробітництво

Стратегічна взаємодія між Україною та Сполученим Королівством у військово-політичній сфері набула важливого значення з початком російської агресії. З моменту анексії Криму та окупації частини східних областей України в 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, Велика Британія висвітлила себе як один із найбільш надійних партнерів української держави [5, с. 166]. У контексті сучасних геополітичних викликів партнерство між Києвом та Лондоном демонструє системний характер та охоплює різноманітні аспекти безпекової співпраці. Російське вторгнення стало найбільш небезпечним збройним конфліктом на європейському континенті з часів Другої світової війни, що кардинально змінило будівництво європейської безпеки та висвітлює необхідність зусиль демократичних держав для протистояння агресору [8, с. 295].

Велика Британія від самого початку зайняла чітку позицію щодо подій в Україні, засудивши дії Російської Федерації та визнавши їх порушенням міжнародного права. Ця позиція була відображена у публічних заявах офіційних осіб, а також у документах зовнішньої політики Сполученого Королівства. Також, у документі “Global Britain in the age of competition”, опублікованому в 2021 році, найголовніша загроза для європейської безпеки була Росія, а серед зовнішньополітичних пріоритетів була підтримка України [47]. Після вторгнення Росії в лютому 2022 року Борис Джонсон тодішній прем'єр-міністр Великої Британії став одним із найбільш активних прихильників інтенсивної підтримки України. В інтерв'ю виданню “The Economist” у березні 2022 року він наголосив на необхідності формування потужної антиросійської коаліції, щоб мета була не лише зупинити агресію, але й забезпечити перемогу та підтримку України [43]. Така позиція була

притаманна для британських політичних сил, що забезпечило політику Великої Британії щодо України навіть після зміни керівництва країни.

Велика Британія виступаючи одним із найбільших донорів військової допомоги та відіграє виняткову роль у забезпеченні обороноздатності України. Згідно з інформацією Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру (SIPRI), Сполучене Королівство посіло друге місце серед країн, що надають військову допомогу Україні, поступаючись лише Сполученим Штатам Америки [30]. Особливо важливим аспектом британської підтримки є її якісні характеристики, тобто надання сучасних систем озброєння та військової техніки, що підвищують обороноздатність України. До того ж, Велика Британія неодноразово виступала ініціатором у подоланні неформальних обмежень щодо постачання Україні певних видів озброєнь, встановлюючи прецеденти, які згодом наслідували інші країни-партнери [31, с. 135–136]. Багатозначним прикладом такої “піонерської” ролі стало рішення про передачу Україні танків Challenger 2 у січні 2023 року. Цей крок мав переломне значення, оскільки започаткував формування міжнародної “танкової коаліції”, що згодом істотно розширила номенклатуру важкої бронетехніки, доступної українським силам [5, с. 166].

Співробітництво України та Великої Британії у військовій сфері має глибоке коріння, що було перед повномасштабним вторгненням. Велика Британія стала одна із перших міжнародних партнерів, після російської агресії 2014 року, яка надала Україні військову допомогу. На початковому етапі ця підтримка зосереджувалася переважно на нелетальному обладнанні – засобах зв’язку, медичному спорядженні, бронежилетах, приладах нічного бачення [5, с. 165]. Найважливішим компонентом британської допомоги стала програма Operation Orbital, запущена в лютому 2015 року, яка передбачала підготовку українських військовослужбовців. До початку повномасштабного вторгнення в рамках цієї програми було підготовлено понад 22 тисячі українських військових [14]. Британські інструктори навчали українських

військовослужбовців тактичній медицині, мінній безпеці, плануванню оборонних операцій, логістиці та іншим аспектам військової справи. Це значно підвищило боєздатність українських підрозділів та стало підґрунтям для поступового переходу Збройних Сил України на вимоги НАТО [8, с. 296]. Постачання летального озброєння, зокрема протитанкових систем NLAW, які відіграли вирішальну роль у стримуванні російських наступальних операцій на початковому етапі війни були передані британським урядом після усвідомлення масштабу загрози.

Британсько-військова допомога постійно розширювалася, включаючи складніші та потужніші системи оборони на це сприяло подальший розвиток повномасштабного конфлікту. Серед найбільш значущих видів озброєння, наданого Великою Британією, варто виокремити:

- Високоефективні протитанкові системи NLAW та Javelin, які суттєво посилили спроможності українських сил протистояти броньованим підрозділам противника.
- Реактивні системи залпового вогню M270 MLRS та високоточні ракети, що забезпечили можливість здійснювати далекобійні удари по військових об'єктах противника.
- Основні бойові танки Challenger 2 – перші західні танки, передані Україні, що стало переломним моментом у формуванні міжнародної коаліції для передачі Україні сучасної бронетехніки.
- Комплекси протиповітряної оборони, зокрема Starstreak, та компоненти для систем середньої та великої дальності, що зміцнили можливості України щодо захисту свого повітряного простору [5, с. 165].

Окрім важкого озброєння, британська сторона забезпечує Україну значними обсягами боєприпасів, засобів розмінування, обладнання для кіберзахисту та радіоелектронної боротьби. Особливу цінність становить надання систем супутникової розвідки та безпілотних літальних апаратів, що якісно посилює розвідувальні можливості українських збройних сил [31, с.

137]. За даними на кінець 2024 року, загальний обсяг британської військової допомоги Україні перевищив 7 мільярдів фунтів стерлінгів, що становить близько 0,2% ВВП Сполученого Королівства – один з найвищих відносних показників серед країн-партнерів.

Однією з найважливіших складових військової підтримки України з боку Великої Британії є програми підготовки українських військовослужбовців. Як вже зазначалося, ця співпраця розпочалася ще у 2015 році в рамках операції Orbital. Після вторгнення Росії в Україну у 2022 році була започаткована нова масштабна програма підготовки українських військових на території Великої Британії та інших країн-партнерів. Програма, анонсована у червні 2022 року, визначила підготовку 10 тисяч українських військовослужбовців протягом 120 днів. Однак, з огляду на ефективність програми та потреби ЗСУ, її обсяги були значно розширені. У грудні 2022 року було оголошено про намір підготувати 30 тисяч українських військових, а до лютого 2025 року було пройдено позначку в 50 тисяч підготовлених бійців [52]. Варто зазначити, що навчання проводять не лише британські інструктори, але й військові спеціалісти з інших країн, зокрема Канади, Норвегії, Нової Зеландії, Данії, Нідерландів, Фінляндії та Швеції [14].

Курс підготовки української піхоти включає навчання основним військовим навичкам, таким як поводження зі зброєю, тактична медицина, патрулювання, а також специфічні елементи, адаптовані до умов сучасного бою на українському фронті – ведення бойових дій у міських умовах, окопна війна, протидія безпілотникам тощо [5, с. 164]. Окрім базової підготовки, існують спеціалізовані програми для різних родів військ та військових спеціальностей: артилеристів, танкістів, операторів систем ППО, медиків, саперів та інших.

Важливою характеристикою навчальних програм є застосування сучасних методик підготовки, включаючи використання симуляторів та тренажерів, що дозволяє українським військовим ефективно опановувати навички використання західного озброєння без надмірних витрат боєприпасів.

Програма також передбачає підготовку інструкторів, які згодом передають здобуті знання іншим українським військовослужбовцям, створюючи мультиплікативний ефект [14]. Британські програми підготовки українських військових мають стратегічне значення не лише для посилення боєздатності Збройних Сил України в умовах поточного конфлікту, але й для довгострокової трансформації української армії відповідно до стандартів НАТО. Вони сприяють впровадженню сучасних підходів до планування операцій, логістики, управління військами та інших аспектів військової справи, необхідних для майбутньої інтеграції України до Альянсу [8, с. 295]. Паралельно з безпосередньою військовою допомогою Велика Британія забезпечує Україні потужну політичну підтримку у військовій сфері. Ця підтримка реалізується за кількома ключовими напрямками.

По-перше, Велика Британія послідовно відстоює посилення санкційного тиску на Росію, спрямованого на обмеження її військово-промислового потенціалу та здатності фінансувати агресію проти України. Британський уряд регулярно ініціює запровадження нових санкційних пакетів та розширення існуючих обмежень, зокрема щодо енергетичного сектору та оборонної промисловості Росії [46]. По-друге, Сполучене Королівство виконує роль координатора у створенні міжнародних коаліцій для надання Україні різних типів озброєнь. Зокрема, британська ініціатива щодо передачі танків Challenger 2 стала каталізатором для формування “танкової коаліції”, до якої згодом долучилися інші країни, що надали танки Leopard 2, Abrams та іншу бронетехніку [5, с. 165]. По-третє, Сполучене Королівство стабільно виступає на захист інтересів України на глобальних та регіональних рівнях, включаючи структури ООН, платформу ОБСЄ та інституції Ради Європи.

Особливої уваги заслуговує роль Великої Британії у створенні та розвитку тристороннього альянсу Україна–Велика Британія–Польща, який був офіційно оголошений у лютому 2022 року. Цей формат співпраці спрямований на об’єднання зусиль трьох країн для протидії російській агресії та зміцнення

регіональної безпеки [6, с. 5-10]. У колективній заяві міністрів закордонних справ трьох країн було підкреслено намір розвивати тристоронню співпрацю у сфері безпеки та оборони, економіки, енергетики та протидії дезінформації. Цей альянс, який деякі експерти називають “маленьким НАТО”, став важливим інструментом координації зусиль для підтримки України [17].

Значний інтерес у контексті політичної підтримки представляє залучення Великої Британії до формату Об’єднаних експедиційних сил (Joint Expeditionary Force, JEF). У грудні 2022 року в Ризі відбувся саміт JEF за участю Володимира Зеленського, де обговорювалися механізми посилення підтримки України, особливо у сфері протиповітряної оборони [23]. Україна у 2023 році отримала статус спостерігача під час навчань JEF, що стало важливим кроком у напрямку поглиблення інтеграції з цією регіональною безпековою структурою [35]. Фахівці з питань безпеки відзначають, що для України перспективним варіантом могло б стати повноправне членство в JEF ще до вступу в НАТО, оскільки ця організація має менш формалізовані критерії членства порівняно з Північноатлантичним альянсом, проте здатна забезпечити додаткові безпекові гарантії [21]. Як зазначає Бенджамін Талліс у своєму дослідженні “Security Guarantees for Ukraine”, участь в JEF створила б для України можливість отримувати більш систематичну військову допомогу, брати участь у спільних навчаннях та операціях, а також пришвидшити процес інтеграції до євроатлантичних безпекових структур [50].

Військово-політичне співробітництво між Україною і Великою Британією характеризується високим рівнем динаміки та постійним розширенням сфер взаємодії. У 2023 році відбулося укладення Угоди про безпекову співпрацю між двома країнами, що стало важливим кроком для формалізації та поглиблення двосторонніх відносин у сфері безпеки та оборони [5, с. 165]. Документ передбачає конкретні механізми надання Україні військової, економічної та гуманітарної допомоги, а також консультації та співпрацю у випадку майбутніх актів агресії. Визначальною подією у

двосторонніх відносин став укладений у січні 2024 року Договір про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством, що формалізує стратегічний вимір співпраці обох держав на багаторічну перспективу [34]. Документ регламентує широке коло напрямків взаємодії, охоплюючи сферу безпеки та оборони, економіки, енергетики, освіти та науки. Документ також підтверджує підтримку Великою Британією євроатлантичних прагнень України. Серед перспективних напрямів співпраці у військовій сфері можна відзначити:

1. Подальша диверсифікація та розширення номенклатури озброєнь, що постачаються Україні, з акцентом на системах протиповітряної оборони, високоточних засобах ураження з великим радіусом дії та морських системах.

2. Інтенсифікація співробітництва у сфері підготовки військових кадрів, включаючи програми навчання пілотів для експлуатації винищувачів західного виробництва та підготовку фахівців з обслуговування високотехнологічних систем озброєння [14].

3. Розвиток кооперації у галузі виробництва озброєнь та військової техніки, включаючи організацію спільних проєктів з розробки та виготовлення окремих типів військового обладнання [15].

Особливий інтерес представляє розвиток співпраці у сфері оборонних технологій та інновацій. У квітні 2024 року відбувся Другий українсько-британський форум оборонних технологій, де обговорювалися питання трансферу технологій, спільних інноваційних проєктів та інтеграції українського оборонно-промислового комплексу до європейської екосистеми [18]. Велика Британія також надає підтримку українським дослідникам та підприємцям у сфері оборонних технологій через спеціальні гранти та програми [48]. Важливим компонентом двосторонньої співпраці є також взаємодія у сфері кібербезпеки та протидії інформаційним загрозам. У січні 2024 року між Україною та Великою Британією було укладено угоду про співробітництво у сфері інформаційної безпеки та боротьби з маніпуляціями і пропагандою.

Документ передбачає обмін передовими практиками, організацію спільних навчань та розробку ефективних механізмів протидії дезінформаційним кампаніям [36].

Перспективи військово-політичного співробітництва між Україною та Великою Британією у післявоєнний період включають подальшу інтеграцію України до євроатлантичних безпекових структур, відновлення і модернізацію оборонної інфраструктури України, а також розвиток системи спільних навчань. Вагомим елементом цієї співпраці може стати залучення України до безпекових ініціатив за активної підтримки Великої Британії, таких як JEF або тристоронній альянс Україна–Велика Британія–Польща [22, с. 45-47].

Отже, військово-політичне співробітництво між Україною та Великою Британією в умовах російсько-української війни характеризується високим рівнем динаміки, комплексністю та стратегічною спрямованістю. Велика Британія відіграє роль одного з ключових союзників України, надаючи всебічну підтримку у протистоянні російській агресії. Така допомога охоплює надання передових озброєнь, підготовку військових кадрів, політичну підтримку на світових форумах та сприяння залученню України до безпекової архітектури євроатлантичного простору. Особливе значення має ініціативна роль Великої Британії у формуванні міжнародних коаліцій для надання Україні різних типів озброєнь та її готовність долати неформальні “червоні лінії”, що обмежували військову допомогу на початкових етапах війни. Масштабні програми підготовки українських військовослужбовців суттєво сприяють підвищенню боєздатності Збройних Сил України та їх адаптації до критеріїв НАТО. Підписання подальшого поглиблення двосторонньої взаємодії у безпековому вимірі та оборони на довгострокову перспективу. Участь України у регіональних безпекових ініціативах за підтримки Великої Британії відкриває додаткові можливості для зміцнення її обороноздатності та інтеграції до європейської системи безпеки.

2.2. Економічні відносини: виклики та перспективи

Економічна співпраця між Україною та Великою Британією базується на договірно-правовій основі. Ключовим документом для регулювання економічних відносини виступає **Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство**. Ця угода набула чинності 1 січня 2021 року після Brexit. Цей документ став заміною торговельних положень Угоди про асоціацію з ЄС у двосторонніх відносинах з Великою Британією [39, с 2-3]. Важливість цієї угоди полягає в забезпеченні преференційного режиму для українських товарів на британському ринку, встановленні нульових ставок мита для більшості товарних позицій та створенні механізмів співробітництва у галузях технічних регламентів торгівлі, санітарних та фітосанітарних заходів, охорони прав інтелектуальної власності та системи державних закупівель.

Договірну-правову базу економічного партнерства доповнюють численні меморандуми про взаєморозуміння у різних галузях. Особливо варто відмітити нові двосторонні документи, підписані в липні 2023 року, націлені на поглиблення економічної взаємодії, залучення британського капіталу для відбудови України та посилення економічної стійкості в умовах російської агресії. Інвестиційні договори між країнами забезпечують захист капіталовкладень, механізми вирішення спорів та гарантії проти дискримінаційних практик [3, с. 18-19].

Правова база економічного співробітництва доповнюється двосторонніми меморандумами про взаєморозуміння у сфері енергетики, інфраструктури та фінансових послуг. Важливе значення має також Меморандум про взаєморозуміння у сфері відновлення інфраструктури, підписаний у червні 2022 року, який створив основу для участі британських компаній у відбудові України [32, с. 31]. Торговельно-економічні відносини між Україною та Великою Британією демонструють тенденцію до зростання, незважаючи на виклики, спричинені російською агресією. Аналіз динаміки торговельного обороту показує, що у 2021 році сукупний товарообіг між двома

державами сягнув близько 2,3 млрд доларів США, проте через повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році відбулося тимчасове скорочення до 1,9 млрд доларів. Однак уже в 2023 році спостерігалось відновлення торговельних потоків, і загальний товарообіг досяг 2,1 млрд доларів [19, с. 18].

Структура українського експорту до Великої Британії переважно складається з сільськогосподарської продукції (зернові та олійні культури), металів та металевих виробів, машин та обладнання. Значну частку експорту також становлять ІТ-послуги та програмне забезпечення, обсяг яких демонструє тенденцію до зростання навіть в умовах війни. Імпорт з Великої Британії до України представлений переважно машинами та обладнанням, хімічною продукцією, фармацевтичними товарами та транспортними засобами [31, с. 137]. Після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року відбулися суттєві зміни в обсягах та структурі торгівлі. Морська блокада українських портів Росією суттєво вплинула на експортні можливості України, особливо для сільськогосподарської продукції. Проте, завдяки підтримці Великої Британії та інших партнерів, зокрема через механізми “зернового коридору”, Україна змогла частково відновити експортні потоки. Ключові товарні групи у двосторонній торгівлі зазнали певної трансформації. Зросла частка високотехнологічної продукції, особливо у сфері оборонної промисловості. Також збільшився обсяг британських послуг, пов’язаних з консалтингом, страхуванням та фінансовим сектором, що відображає зростання ролі Великої Британії у підтримці економічної стабільності України.

Попри складні обставини, обидві країни працюють над зменшенням торговельних перешкод та спрощенням митних процедур. Велика Британія запровадила програму тимчасового скасування всіх тарифів та квот на імпорт з України, дія якої продовжується до 2026 року і охоплює широкий асортимент продукції, включаючи харчові товари, метали та хімічну продукцію. Ці заходи значно сприяють відновленню та зростанню українського експорту [19, с. 17]. Великобританія стабільно посідає провідні позиції серед зарубіжних інвесторів

в економіку України. Станом на 2023 рік, загальний обсяг прямих британських інвестицій в Україну становив близько 2,5 млрд доларів США, що робить Велику Британію п'ятим за обсягом інвестором в українську економіку. Основними сферами британських інвестицій є фінансовий сектор, енергетика, промисловість та сільське господарство [19, с. 18].

У контексті інвестиційної співпраці варто відзначити діяльність таких британських компаній, як Shell, BP, JCB, Unilever, та GlaxoSmithKline, які продовжують функціонувати в Україні, незважаючи на військові дії. Зокрема, компанія JCB активно розвиває дилерську мережу в Україні та забезпечує постачання техніки для відновлення інфраструктури. Shell, попри припинення закупівель російських енергоносіїв, продовжує інвестувати в розвиток мережі АЗС та енергетичні проєкти [3, с. 22]. Необхідно зазначити, що український бізнес також активно інвестує у Велику Британію, хоча обсяги українських інвестицій значно менші і становлять близько 150 млн доларів США. Українські інвестиції спрямовані переважно у сферу ІТ, фінансові послуги та нерухомість. Значна кількість українських технологічних стартапів відкриває представництва у Великій Британії, використовуючи переваги місцевої екосистеми для залучення фінансів та розширення на західні ринки [28, с. 46].

В умовах війни спостерігається трансформація характеру інвестиційного співробітництва. Британські інвестори адаптують свої стратегії, зосереджуючись на секторах з високою стійкістю до воєнних ризиків. Серед пріоритетних галузей для інвестування – ІТ-сектор, відновлювана енергетика, фармацевтика та оборонна промисловість. Особливо активно розвивається співпраця у сфері оборонних технологій, про що свідчить проведення Другого британсько-українського форуму оборонних технологій у 2023 році [31, с. 137]. Для стимулювання інвестицій уряд Великої Британії впровадив ряд інструментів, включаючи гарантії для британських компаній, що інвестують в Україну. Британська агенція експортного кредитування (UK Export Finance) розширила програму страхування експортних кредитів для проєктів в Україні

до 4 млрд фунтів стерлінгів, що становить найбільшу гарантію для однієї країни в історії цієї організації [41, с. 170]. Велика Британія є одним з провідних донорів економічної допомоги Україні. Від початку широкомасштабної агресії Росії, британський уряд забезпечив суттєву фінансову допомогу для підтримки макроекономічної стабільності України. Обсяг британської допомоги Україні, включаючи військову та гуманітарну складові, перевищив 7 млрд фунтів стерлінгів [3, с. 16–18].

Основними напрямками економічної допомоги є фінансова підтримка, гуманітарна допомога та технічна допомога для забезпечення стабільності економіки. Зокрема, Британська держава виділила Україні фінансування у розмірі 2,3 млрд фунтів через Світовий банк та Міжнародний валютний фонд для підтримки макрофінансової стабільності та соціальних виплат. Додатково було виділено 220 млн фунтів стерлінгів гуманітарної допомоги для забезпечення основних потреб населення, постраждалого від війни [8, с. 296].

Велика Британія активно сприяє залученню приватних інвестицій в економіку України через різні фінансові інструменти. Важливим елементом підтримки стала програма “Ukraine Business Package”, запущена в липні 2022 року з бюджетом 3,5 млрд фунтів стерлінгів. Програма передбачає надання кредитних гарантій та страхування для британських компаній, що реалізують проєкти в Україні. Особлива увага зосереджена на розвитку малих і середніх підприємств. Зокрема, у вересні 2023 року було запущено програму “Ukrainian Entrepreneurs Support Fund” з бюджетом 30 млн фунтів стерлінгів, спрямовану на підтримку українських підприємців. Програма передбачає надання грантів до 100 тис. фунтів стерлінгів, консультаційну підтримку та допомогу у виході на британський ринок [48]. Варто відзначити роль Великої Британії у міжнародних фінансових ініціативах для України. Британська сторона виступила серед ініціаторів запровадження спеціального рахунку МВФ для України та активно долучається до плану відбудови України, презентованого на Луганській конференції 2022 року. Велика Британія зобов’язалася здійснити

фінансування відбудови частини інфраструктури, передусім освітніх закладів, лікарень та житлових будинків у Київській області [37, с. 318]. Окремим напрямком економічної підтримки виступає сприяння відновленню енергетичного сектора України. Після систематичних російських атак на енергетичні об'єкти Велика Британія виділила понад 100 млн фунтів стерлінгів на закупівлю обладнання для відновлення енергомережі та додаткові 50 млн фунтів на розвиток відновлюваної енергетики.

Головними сферами санкційної політики є фінансові обмеження, торговельні бар'єри та обмеження в енергетичному секторі. Зокрема, Велика Британія запровадила повну заборону на експорт технологій та обладнання для нафтогазової промисловості, заморозила активи російських банків на своїй території та відключила їх від системи SWIFT. Уряд також впровадив ембарго на імпорт російських енергоносіїв, включаючи нафту, газ та вугілля, що призвело до падіння доходів Росії від експорту енергоресурсів [47]. Особливістю британської санкційної політики є її координація з партнерами по G7 та ЄС при впровадженні власних ініціатив. Зокрема, Велика Британія стала з перших країн, що запровадила обмеження цін на російську нафту та нафтопродукти, а також надання страхових послуг для транспортування російської нафти, що значно ускладнює експортні операції Росії [13, с. 31–33].

Для України санкційна політика Великої Британії має позитивний вплив, оскільки послаблює економічний потенціал агресора та сприяє перерозподілу торговельних потоків. Зокрема, після запровадження санкцій проти Росії британські компанії активізували пошук альтернативних партнерів, серед яких Україна займає важливе місце. Це сприяло до зростання постачання українських аграрних товарів, металопродукції та ІТ-послуг на ринок Британії. Водночас, санкційна політика створює певні виклики і для британської економіки, особливо в енергетичному секторі. Відмова від російських енергоносіїв призвела до зростання цін на енергоресурси та інфляції у Великій

Британії. Проте уряд компенсує ці негативні наслідки диверсифікацією джерел постачання та розвитком відновлюваної енергетики.

Перспективи поглиблення торговельних зв'язків між Україною та Великою Британією є значними. Після завершення активної фази війни, очікується суттєве зростання двосторонньої торгівлі, особливо у сферах, де Україна має конкурентні переваги: сільське господарство, IT-послуги, машинобудування та аерокосмічна промисловість [33, с. 215]. Спільні економічні проєкти відбудови України є важливістю майбутньої співпраці. Велика Британія вже заявила про готовність взяти участь у відбудові української інфраструктури, енергетичного сектору та промисловості. Планується створення спеціальних механізмів та страхування інвестицій для британських компаній, що братимуть участь у відбудові України [34].

Взаємодія в контексті відновлення України передбачає не лише відбудову зруйнованої інфраструктури, але й модернізацію української економіки відповідно до сучасних стандартів. Зокрема, планується співпраця у сфері “зеленої” енергетики, цифрової трансформації та розвитку інноваційних технологій [31, с. 137]. Перспективним напрямком є також співпраця у сфері інновацій та технологій. У рамках програми “Ukraine Innovation Partnership” передбачається створення спільних науково-дослідних центрів, проведення науково-технічних форумів та реалізація проєктів у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та біотехнологій. Зокрема, у 2023 році було запущено програму підтримки українських дослідників та підприємців у сфері високих технологій з бюджетом 15 млн фунтів стерлінгів [48]. Особливе значення має співпраця у контексті відновлення України. Велика Британія визначила 10 проєктів відбудови інфраструктури. Проєкти охоплюють відновлення транспортної інфраструктури, енергетичних об'єктів та соціальних закладів. Передбачається модернізація портів на Чорному морі, відновлення мостів та залізничних шляхів, а також реконструкція медичних закладів у Київській та Одеській областях.

Важливою передумовою економічної інтеграції є розвиток фінансового співробітництва. Лондон, як один із глобальних фінансових центрів, відіграє ключову роль у залученні інвестицій для України. У 2023 році у Лондоні було проведено інвестиційний форум “Invest in Ukraine”, що зібрав понад 300 потенційних інвесторів. За результатами форуму було досягнуто домовленостей про реалізацію інвестиційних проєктів на суму понад 1 млрд фунтів стерлінгів [41, с. 171]. Перспективним напрямком є також розвиток цифрової торгівлі. Британсько-українська цифрова торговельна угода створила правову основу для електронної комерції, цифрових фінансових послуг та транскордонної передачі даних. Очікується, що до 2030 року обсяг цифрової торгівлі між країнами зросте до 1 млрд доларів США [19, с. 18].

Отже, економічні відносини між Україною та Великою Британією в умовах російської агресії виявляє значну резильєнтність і перспективи розширення, незважаючи на складні безпекові виклики. Правова база двосторонніх економічних відносин, встановлена Угодою про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство та доповнена Договором про сторічне партнерство, забезпечує міцний фундамент для розвитку торгівлі та інвестицій. Економічна допомога Великої Британії та її потужна санкційна політика щодо Росії відіграють ключову роль у підтримці української економіки та підриві економічного потенціалу агресора. Перспективи економічної інтеграції охоплюють широкий спектр галузей – від торгівлі товарами та послугами до спільних проєктів відбудови інфраструктури та інноваційного розвитку. Особливого значення набуває взаємодія у контексті постконфліктного відновлення України, де Велика Британія визначила конкретні проєкти та фінансові зобов'язання. Стратегічне економічне партнерство двох країн трансформується у напрямку більшої інтеграції та координації зусиль, що відповідає довгостроковим національним інтересам як України, так і Великої Британії.

2.3. Співпраця у сфері науки та освіти

Основою для освітньо-наукової взаємодії між Україною та Великою Британією слугує ряд міждержавних угод, що створюють правове підґрунтя для багатоаспектного співробітництва в цих сферах. Ключовим документом є Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Департаментом освіти Великої Британії, підписаний у рамках Угоди про стратегічне партнерство між країнами. Цей документ закріплює основні принципи двосторонньої співпраці в освітній сфері, передбачає обмін досвідом з питань реформування освіти та імплементації міжнародних освітніх стандартів [20]. Важливу роль у розвитку освітньо-наукової співпраці відіграє Британська рада в Україні, яка реалізує різноманітні програми з підтримки вивчення англійської мови, сприяння академічним обмінам та розвитку наукових зв'язків між двома країнами. Британська рада проводить дослідження потреб українських освітян та розробляє програми, спрямовані на підвищення кваліфікації українських викладачів англійської мови [2].

Міжуніверситетська співпраця становить важливий компонент освітньо-наукової взаємодії. Наразі існує понад 50 прямих угод між українськими та британськими університетами, що охоплюють широкий спектр форм співпраці: від обміну студентами та викладачами до спільних дослідницьких проєктів та розробки навчальних програм. Серед найбільш активних британських університетів у співпраці з українськими освітніми установами – університет Кембриджа, Оксфордський університет, Лондонська школа економіки та політичних наук, університети Единбурга та Глазго [54].

Міжнародний обмін студентами становить одну з пріоритетних складових освітньо-наукової взаємодії між Україною та Сполученим Королівством. До початку повномасштабного вторгнення щороку сотні українських студентів здобували освіту в британських університетах, як за власні кошти, так і за підтримки різноманітних стипендіальних програм. Серед найбільш популярних програм академічної мобільності слід відзначити

програму Chevening, яка фінансується британським урядом і надає можливість талановитим українцям отримати магістерський ступінь у провідних британських університетах [44].

З початком повномасштабної війни в Україні, Велика Британія суттєво посилила підтримку українських студентів і науковців. Британські університети запровадили спеціальні стипендіальні програми для українських біженців, надали можливість безкоштовного навчання або значно знизили плату за навчання для українських студентів, які вимушено залишили територію України внаслідок бойових дій. Особливої уваги заслуговують програми підтримки українських науковців, які реалізуються в рамках ініціативи Researchers at Risk. Ця ініціатива передбачає надання тимчасових позицій у британських університетах та дослідницьких центрах для українських науковців, які були змушені покинути Україну через війну. Програма дає можливість українським вченим продовжувати свої дослідження в безпечних умовах та зберігати зв'язок із міжнародною науковою спільнотою [48].

Важливим аспектом академічної мобільності є також програми стажування та підвищення кваліфікації для українських викладачів та науковців. Британська рада регулярно організовує тренінги та семінари для українських освітян, спрямовані на впровадження інноваційних способів подачі матеріалу та взаємодія досвідом із британськими колегами. Велика Британія та Україна реалізують численні освітні ініціативи, спрямовані на оновлення української освітньої системи й підвищення її ефективності. Серед них варто зазначити проєкт “Розвиток лідерства в українських університетах”, що фінансує Британська рада для вдосконалення управлінських компетенцій керівництва українських вищих навчальних закладах [25]. Особливо важливою стала співпраця у сфері дистанційної освіти та онлайн-курсів. Британські університети та освітні платформи, такі як FutureLearn, Open University та інші, надали українським студентам і викладачам безкоштовний доступ до своїх

освітніх ресурсів та курсів, що дозволило продовжувати навчання навіть в реаліях війни.

Варто відзначити також проєкти, спрямовані на підтримку вивчення англійської мови в Україні. Британська рада реалізує програму “English for Universities”, яка передбачає зростання рівня викладання та вивчення англійської мови в українських вищих навчальних закладах. Ця програма включає тренінги для викладачів, розробку навчальних матеріалів, а також підтримку створення мовних центрів у українських університетах [46]. Двосторонні освітні програми в партнерстві з Великою Британією охоплюють широкий спектр галузей та рівнів освіти. Особливо активно розвивається співпраця у сфері вивчення англійської мови, інклюзивної освіти, STEM-дисциплін та методології викладання. Варто відзначити програму “Англійська для університетів”, яка спрямована на підвищення рівня володіння англійською мовою серед українських учасників освітнього процесу, а також програму “Школи для демократії”, що сприяє впровадженню демократичних принципів та цінностей в українських школах [55].

Важливим елементом освітньої співпраці виступають спільні навчальні програми між університетами. Вони дозволяють українським студентам здобувати британські дипломи без необхідності виїзду за кордон. Прикладами такої співпраці є програми подвійних дипломів між КНУ імені Тараса Шевченка та Університетом Глазго, а також між Києво-Могилянською академією та Оксфордським університетом [41, с. 174]. Дистанційна освіта та онлайн-курси набули особливої актуальності під час пандемії COVID-19 та в умовах російської агресії. Британські університети активно розвивають онлайн-програми для здобувачів освіти з України, забезпечуючи доступ до якісної освіти попри обмеження фізичної мобільності. Особливо популярними є онлайн-курси з бізнес-освіти, ІТ, а також опанування англійської. Британська рада ініціювала запуск онлайн-ресурсів для навчання англійської мови для українських студентів та педагогів [33, с. 215].

Спільна наукова діяльність України та Великої Британії охоплює широкий спектр галузей, від природничих і технічних наук до гуманітарних і соціальних. Особливо активно розвивається співробітництво в таких пріоритетних напрямках, як інформаційні технології, кібербезпека, зелена енергетика, біотехнології та медицина [54]. У січні 2024 року відбувся Український форум відкритої науки UOSF2024, який об'єднав наукову спільноту для обговорення перспектив розвитку науки в Україні. В рамках форуму особлива увага була приділена питанням міжнародної наукової співпраці, зокрема з Великою Британією. На форумі присутні обговорили перспективи спільних наукових розробок, взаємного інформаційного обміну і приєднання українських наукових інституцій до європейської спільноти та входження української науки до європейського дослідницького простору [54].

Вагомою програмою для українських науковців є ініціатива “Академічне партнерство” Британської ради, що підтримує спільні дослідницькі проєкти та обмін досвідом між університетами двох країн. В рамках цієї програми реалізуються спільні проєкти між Інститутом фізики НАН України та Лондонським університетом, а також між Києво-Могилянською академією та Кембриджем [2]. Участь у програмах Horizon Europe, до яких Велика Британія має доступ як асоційований член, відкриває важливі перспективи для українських науковців [53]. Попри Brexit, Велика Британія продовжує брати активну участь у загальноєвропейських дослідницьких програмах, що відкриває можливості для спільних проєктів з українськими науковими установами. Британські університети активно залучають українських партнерів до консорціумів для участі в європейських дослідницьких проєктах, що забезпечує українським науковцям доступ до європейського фінансування та дослідницької інфраструктури.

Співпраця в пріоритетних галузях науки і технологій охоплює багато напрямків: від аерокосмічної галузі до медицини. Особливо активно розвивається співпраця у сферах штучного інтелекту, кіберзахисту,

нанотехнології та відновлювана енергетика. Науковці двох країн проводять спільні дослідження, організовують наукові конференції та обмінюються досвідом. Зокрема, співпраця розвивається між Інститутом кібербезпеки Університету Оксфорда та КІІ імені Ігоря Сікорського у галузі кібербезпеки та захисту інформації [36].

Після початку повномасштабного вторгнення Велика Британія розширила підтримку українських студентів та науковців. Британські університети запровадили спеціальні стипендіальні програми для українських біженців, надали можливість безкоштовного навчання або значно знизили плату для українських студентів. В рамках ініціативи *Researchers at Risk* британські університети надали тимчасові позиції для українських науковців, що дозволило їм продовжувати дослідницьку діяльність у безпечних умовах [48]. У березні 2023 року відбувся запуск пакету підтримки для українських дослідників. Цей пакет включає фінансування спільних дослідницьких проєктів, грантову підтримку для українських науковців, а також програми для українських стартапів та інноваційних підприємств. Важливу підтримку українським студентам та науковцям під час війни надають громадські організації та благодійні установи, такі як *Universities UK International*, *Council for At-Risk Academics (CARA)* та інші. Ці організації надають фінансову, юридичну та психологічну підтримку українським дослідникам [31, с. 137].

Діяльність Британської Ради в Україні є важливим елементом культурного обміну між країнами. Британська рада реалізує низку програм, спрямованих на розвиток культурних зв'язків, популяризацію англійської мови та британської культури в Україні. Серед таких програм – “Активні громадяни”, “Творча Європа”, “Культурні мости” та ін. Особливу увагу Британська рада приділяє підтримці українських культурних ініціатив та розвитку креативних індустрій в Україні [2]. Культурні представництва України у Великій Британії суттєво сприяють поширенню української культури та формуванню позитивного іміджу України. Серед таких центрів – Український інститут у Лондоні,

Український культурний центр у Манчестері та Український дім у Единбурзі. Ці центри організовують культурні заходи, виставки, концерти та презентації, що знайомлять британську публіку з українською культурою та історією. Спільні мистецькі та культурні проєкти охоплюють різні види мистецтва: від образотворчого мистецтва до театру та кіно. Митці двох країн реалізують спільні проєкти, організовують виставки та фестивалі, що сприяють культурному обміну та взаєморозумінню між народами. Особливо активно розвивається співпраця у галузі сучасного мистецтва, кіно та театру. Важливим елементом культурного обміну є літературні фестивалі та переклади української літератури англійською мовою, що сприяє популяризації української культури у Великій Британії [33, с. 216].

Отже, співпраця України та Великої Британії в освітньо-науковій сфері характеризується високою ефективністю та взаємною підтримкою, особливо в умовах російської воєнної агресії. З початком широкомасштабного російського нападу на Україну 2022 року британська сторона суттєво розширила підтримку української освіти й науки через впровадження інноваційних програм та ініціатив для допомоги українським студентам, викладацькому складу та науковцям. Британія бере активну участь у трансформації української освітньої та наукової системи, забезпечуючи експертну й фінансову підтримку, що сприяє її осучасненню та інтеграції до європейського й світового освітньо-наукового простору. Характерною особливістю двосторонньої співпраці є її комплексний характер, що охоплює всі рівні освіти – від шкільної до вищої. Спільні наукові дослідження, освітні проєкти та культурні ініціативи сприяють розвитку не лише освітньо-наукової сфери, а й зміцненню стратегічного партнерства між Україною та Великою Британією. В умовах російської агресії освітньо-наукове співробітництво набуло нового значення як важливий інструмент підтримки та розвитку людського потенціалу України, що є критично важливим для майбутньої відбудови та розвитку країни.

Висновки до розділу II

Стратегічне партнерство між Україною та Великою Британією набуло виняткового значення в умовах російської агресії. Воно охоплює три ключові виміри: безпековий, економічний та освітньо-науковий.

У безпековій сфері Велика Британія входить до числа найбільш надійних союзників України, надаючи масштабну військову допомогу та ініціюючи важливі безпекові формати – тристоронній альянс Україна–Польща–Британія та співпрацю з Об'єднаними експедиційними силами (JEF). Ці ініціативи сприяють посиленню обороноздатності України та її поступовій інтеграції до євроатлантичних структур.

Економічне співробітництво демонструє стійкість попри воєнні виклики. Велика Британія залишається важливим інвестором та торговельним партнером, надає фінансову допомогу та сприяє відбудові української інфраструктури. Перспективними напрямками є розвиток торгівлі в конкурентних секторах та співпраця у сфері інновацій.

Освітньо-наукова взаємодія є ключовим чинником для збереження людського потенціалу України через міжуніверситетське співробітництво, академічну мобільність та підтримку українських студентів і науковців.

Правовою основою партнерства є угоди про політичне співробітництво, безпекову співпрацю та сторічне партнерство, що забезпечують довгострокову перспективу взаємодії.

Стратегічне партнерство з Великою Британією допомагає Україні більш результативно чинити опір агресії з боку Росії та посилювати міжнародні позиції, забезпечувати економічну стійкість та розвиток людського капіталу, що є критично важливим для майбутньої відбудови країни.

РОЗДІЛ III. Стратегія малих союзів України та Великої Британії на шляху євроатлантичної інтеграції України

3.1. Безпекове об'єднання України, Польщі та Великої Британії

В умовах сучасних геополітичних викликів, спричинених російською агресією проти України, формування ефективних безпекових альянсів стало критично важливим елементом забезпечення безпеки держави та просування євроатлантичних прагнень України. Одним із найбільш перспективних форматів безпекової співпраці стало тристороннє об'єднання України–Польщі–Великої Британії, яке розглядається як важливий елемент стратегії малих союзів на шляху євроатлантичної інтеграції України [29].

Формування тристороннього альянсу Україна–Польща–Великої Британії відбулося в рамках реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої 19 червня 2023 року. Колишній міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба офіційно оголосив про створення цього нового формату співпраці, який деякі аналітики умовно назвали “маленьким НАТО” для України [12]. Ця ініціатива стала відповіддю на потребу України в посиленні власної безпеки в умовах російської агресії та першочерговість розбудови надійних стратегічних партнерств з країнами-союзниками.

Тристоронній альянс України–Польщі–Великої Британії базується на спільних інтересах та цінностях, а також на історичному досвіді співпраці між цими країнами. Польща та Велика Британія постійно демонструють високий рівень підтримки України у протидії російській агресії, що створило передумови для поглиблення співробітництва у безпековій сфері [11]. Механізм тристороннього партнерства передбачає регулярні консультації, координацію дій та розробку спільних стратегій реагування на сучасні виклики європейській архітектурі безпеки. Співпраця в рамках тристороннього альянсу охоплює широкий спектр питань, включаючи військову, дипломатичну, економічну та інформаційну сфери. Одним із ключових напрямків є протидія російській агресії та посилення обороноздатності України [12]. У цьому контексті Велика

Британія та Польща надають Україні військову допомогу, підтримують навчання українських військовослужбовців та сприяють модернізації Збройних Сил України відповідним чином до стандартів НАТО.

Важливу роль у розвитку тристороннього альянсу відіграє Велика Британія, яка після виходу з Європейського Союзу посилила свою зовнішньополітичну стратегію “Global Britain” та продемонструвала прагнення до посилення свого впливу у Східній Європі. Британський уряд розглядає співпрацю з Україною та Польщею як важливий елемент своєї стратегії протистояння російській агресії та зміцнення європейської безпеки. У документі “Global Britain in the age of competition” Велика Британія визначає Росію як головну загрозу європейській безпеці та висловлює необхідність підтримки України та інших східноєвропейських партнерів [47].

Колишній очільник британського уряду Борис Джонсон активно просував концепцію створення антиросійської коаліції європейських держав, яка б включала не лише членів НАТО, але й країни, що прагнуть вступити до Альянсу [43]. Це свідчить про стратегічний підхід британського керівництва до розбудови системи безпеки в Європі, в якій Україні відводиться важлива роль. Республіка Польща, як безпосередній сусід України та член НАТО і ЄС, також зацікавлена у розвитку тристороннього формату співпраці. Польща розглядає допомогу Україні, як стратегічний елемент власної безпекової політики та гарант регіональної стабільності [17]. При цьому польська сторона активно просуває інтереси України на міжнародному рівні, сприяючи її європейській та євроатлантичній інтеграції.

Спільна заява міністрів закордонних справ України, Великої Британії та Польщі підкреслює важливість координації зусиль у протидії російській агресії та необхідність посилення підтримки України на шляху до членства в НАТО та ЄС [29]. У документі наголошується про спільне бачення безпекових викликів та готовності до заохочення співпраці для їх подолання. Це підтверджує високий рівень взаємодовіри та спільність інтересів трьох країн у сфері безпеки

та оборони. Для України тристоронній альянс з Польщею та Великою Британією має стратегічне значення в контексті реалізації її євроатлантичних можливостей. Відповідно до статті 10 Конституції України, як пріоритетним напрямком держави є набуття повноправного членства в ЄС та НАТО [16]. Тристоронній формат розглядається як додатковий механізм, що сприяє досягненню цієї мети та посилює позиції України у діалозі з НАТО.

Аналітики відзначають, що тристоронній альянс має потенціал для розширення шляхом залучення інших держав-партнерів, зокрема країн Балтії, скандинавських країн та інших держав Центрально-Східної Європи [6, с. 13]. Подібна трансформація взаємин могла б створити потужний регіональний безпековий механізм, спроможний ефективно стримувати російську експансію та змінювати архітектуру безпеки в регіоні. Важливим аспектом тристороннього співробітництва є його взаємозв'язок з іншими форматами регіональної взаємодії, зокрема з Об'єднаними експедиційними силами (JEF), які очолює Велика Британія [22, с. 47]. JEF являє собою гнучкий міжнародний інструмент, що об'єднує десять країн Північної Європи та Балтії для спільного реагування на кризові ситуації та проведення військових операцій [21]. Україна розглядає поглиблення співпраці з JEF як додатковий напрям зміцнення безпеки та адаптації до євроатлантичних стандартів [51, с. 8].

У січні 2023 року Україна та Велика Британія уклали Угоду про сторічне партнерство, яка закладає основи для довгострокової співпраці у різних сферах, включаючи безпеку та оборону. Укладений документ відображає стратегічне партнерство між державами та готовність Великої Британії надавати довгострокову підтримку Україні у протистоянні російській агресії та просуванні до євроатлантичних структур. Безпековий договір між Україною та Великою Британією від січня 2024 року гарантує військову, економічну та гуманітарну допомогу протягом наступного десятиліття. Вона також включає співпрацю у сфері інформаційної безпеки та боротьби з маніпуляціями і пропагандою [36]. Ця угода є важливим елементом системи безпекових

гарантій для України до її вступу в НАТО та свідчить про готовність Великої Британії до довготривалого партнерства. Взаємини між Україною та Польщею також мають стратегічний характер і охоплюють різноманітні сфери співпраці, зокрема питання оборони та безпеки. Польща підтримує євроатлантичні бажання України та надає їй значну військову допомогу у протидії російській агресії [17]. Тристоронній формат співпраці з Великою Британією дозволяє посилити результативність цієї підтримки та створити додаткові механізми координації зусиль.

Економічна складова тристоронньої співпраці критично важлива для посилення стійкості України та її включення до європейського економічного простору. Підписаний у 2020 році, договір про політичну співпрацю, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством створив юридичне підґрунтя для розвитку торговельно-економічних зв'язків після Brexit [10]. У 2023 році було підписано Цифрову торговельну угоду між Україною та Великою Британією, яка сприяє розвитку електронної комерції та цифрової економіки. Розвиток тристороннього безпекового об'єднання України–Польщі–Великої Британії супроводжується активізацією двосторонніх відносин України з кожним із партнерів. Зокрема, Україна та Велика Британія розвивають співпрацю у сфері оборонних технологій, про що свідчить проведення другого Британсько-українського форуму оборонних технологій. Велика Британія підтримує українських дослідників та підприємців через спеціальні програми, спрямовані на збереження наукового потенціалу України в умовах війни.

За даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру (SIPRI), європейські країни значно збільшили імпорт озброєнь за останні чотири роки, що відображає зростання напруженості та необхідність посилення обороноздатності в умовах російської агресії [30]. Велика Британія має певне значення у цьому процесі, постачаючи сучасні озброєння як безпосередньо Україні, так і іншим країнам регіону. У листопаді 2023 року Велика Британія

відзначила підготовку 50000 українських військовослужбовців у рамках своєї програми навчання. Це демонструє значний обсяг допомоги з боку Великобританії для зміцнення безпекових та оборонних можливостей України. Ця програма допомагає зміцненню бойових можливостей ЗСУ та їх наближенню до стандартів НАТО. У межах науково-технічного співробітництва є ще одним важливим аспектом тристоронньої взаємодії. Український форум відкритої науки UOSF2024, в якому беруть участь представники Великої Британії та інших країн, сприяє об'єднанню наукової спільноти для пошуку інноваційних рішень актуальних проблем, включаючи безпекові виклики [54]. Науково-технічна співпраця та обмін спеціалістами відкривають додаткові можливості для технологічного посилення оборонного сектору України.

У аналітичному дослідженні Бурейко Н., Максак Г., Шелест Г. “Українська призма: Зовнішня політика 2023” зазначається, що Велика Британія залишається одним із важливих стратегічних партнерів України у протидії російській агресії та у просуванні її євроатлантичних прагнень [3, с. 18]. Дослідники відзначають високий рівень політичного діалогу, активну підтримку України на міжнародному рівні та готовність до розвитку нових форматів співпраці, включаючи тристоронній альянс з Польщею. Тристороннє безпекове об'єднання України–Польщі–Великої Британії має потенціал для трансформації у більш структурований формат співпраці з чіткими механізмами координації та спільними проєктами у сфері безпеки та оборони [6, с. 4–8]. Це могло б сприяти підвищенню ефективності взаємодії та посиленню стратегічного характеру партнерства. Розвиток тристороннього формату співпраці відбувається паралельно з процесом євроатлантичної інтеграції України та не суперечить її стратегічній меті щодо досягнення повноправного членства в НАТО. Співпраця у таких форматах, як тристоронній альянс з Польщею та Великою Британією та Об'єднані експедиційні сили, сприяє наближенню України до стандартів НАТО та зміцненню її оборонних

можливостей, що є важливою передумовою для майбутньої інтеграції в Альянсі. Тристороння безпекова взаємодія Україна–Польща–Велика Британія становить важливий компонент стратегії малих альянсів, яка дозволяє Україні зміцнити свої безпекові гарантії та міжнародний вплив в умовах триваючої російської агресії та на шляху до євроатлантичної спільноти. Цей формат взаємодії має значні перспективи розвитку і може стати фундаментом для ширшого регіонального безпекового об'єднання, здатного протидіяти загрозам європейській системі безпеки.

Отже, тристороннє безпекове об'єднання України–Польщі–Великої Британії є важливим напрямком у межах зовнішньої політики України в умовах російської агресії та на шляху до євроатлантичної інтеграції. Цей формат співпраці доповнює стратегічну мету України щодо отримання повноправного членства в НАТО та створює додаткові механізми забезпечення безпеки у перехідний період. Розвиток тристороннього альянсу відбувається паралельно з посиленням співпраці України з Об'єднаними експедиційними силами та підписанням двосторонніх безпекових угод, що формує комплексну систему підтримки України на міжнародній арені. Велика Британія, як один із ключових учасників тристороннього формату, демонструє готовність до довготривалого партнерства з Україною та посилення своєї ролі у європейській системі безпеки. Польща, як безпосередній сусід України та член НАТО і ЄС, забезпечує важливу підтримку у протидії російській агресії та у просуванні євроатлантичних прагнень України. Тристоронній альянс має потенціал для розширення та включення інших країн-партнерів, що могло б створити більш потужний регіональний безпековий механізм. В умовах трансформації європейської архітектури безпеки тристороннє безпекове об'єднання України–Польщі–Великої Британії є основним інструментом просування національних інтересів України та зміцнення її позицій на міжнародній арені.

3.2. Об'єднані експедиційні сили як куратор вступу України до НАТО

Об'єднані експедиційні сили (Joint Expeditionary Force, JEF) є багатонаціональним військовим формуванням під керівництвом Великої Британії, яке було створено для швидкого реагування на кризові ситуації. Концепція JEF була сформована у Великій Британії ще 2012 року. На основі британських сил швидкого реагування сформувалися Об'єднані експедиційні сили, що об'єднали дев'ять союзних держав, переважно з північноєвропейського регіону [22, с. 45].

JEF сформовано з метою забезпечення гнучкого та адаптивного реагування на різноманітні безпекові перешкоди як європейському континенті, так і поза його межами. До складу цього військового формування увійшли десять країн Північної та Балтійської Європи: Велика Британія, Данія, Естонія, Ісландія, Латвія, Литва, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія та Швеція. Важливо відзначити, що не всі члени JEF на момент створення були членами НАТО, що надає цій структурі особливої цінності з точки зору безпекової архітектури регіону.

Концептуальні засади JEF передбачають формування мобільних та гнучких військових контингентів, здатних оперативно відповідати на кризові ситуації, здійснювати спеціалізовані операції та забезпечувати військову присутність у відповідному регіоні. Така модель взаємодії забезпечує швидкість ухвалення рішень та впровадження заходів без необхідності досягати одностайності всіх країн-членів НАТО, що часом викликає затримку у процесах Альянсу. Головний принцип JEF ґрунтується на ідеї “коаліція бажаючих” – об'єднання держав, готових до спільних дій заради захисту спільних інтересів, навіть коли інші учасники НАТО утримуються від залучення до певних операцій [4].

Британський політолог Бенджамін Талліс пропонує розглядати JEF як альтернативний механізм забезпечення безпеки України до моменту її вступу до НАТО [50]. На його переконання, з огляду на неоднозначні результати

вільнюського саміту НАТО, Україна могла б отримати членство в JEF, що надало б їй додаткові та важливі безпекові гарантії [38]. Ця пропозиція знаходить підтримку і серед інших експертів, які вбачають у розширенні JEF шлях до зміцнення європейської безпеки та підтримки України [40]. Президент України у своєму зверненні до лідерів Об'єднаних експедиційних сил підкреслив важливість поглиблення співпраці з цим форматом для протидії російській агресії [29]. Він наголосив, що російська агресія може і повинна зазнати краху, а завдання України та її партнерів – прискорити цей процес. На підтвердження своїх намірів, JEF анонсували додаткові системи ППО для України, що демонструє їхню готовність до конкретних дій [23].

Україна у жовтні 2023 року отримала статус спостерігача на навчаннях JEF, що стало важливим кроком на шляху до поглиблення співпраці з цим військовим альянсом [35]. Це дає можливість українським військовим фахівцям ознайомитися з передовими практиками та стандартами, які застосовуються в рамках JEF, та сприяє підвищенню рівня взаємосумісності з силами країн-членів. Британсько-українське співробітництво у сфері безпеки та оборони має давню історію та розвивається у різних форматах. Операція “Orbital”, започаткована Великою Британією у 2015 році, передбачала навчання українських військовослужбовців та сприяла модернізації Збройних Сил України [14]. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Велика Британія стала одним із головних донорів військової допомоги Україні та досі продовжує активно підтримувати її у протидії агресії.

Відтоді як російська федерація розпочала широкомасштабне вторгнення на територію Української держави, значення JEF у європейській безпековій архітектурі суттєво зросло. Лідери держав-учасниць JEF регулярно проводили зустрічі для координації підтримки Україні та протидії російській агресії. У грудні 2022 року відбувся саміт JEF у Латвії, на якому виступив Президент України Володимир Зеленський, що стало ознакою зростаючої взаємодії між військовим об'єднанням та Україною [26]. У контексті військової допомоги

Україні члени JEФ демонструють вражаючу солідарність. За даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру (SIPRI), саме країни-члени JEФ, особливо Велика Британія, належать до найбільших донорів військової допомоги Україні у відсотках до свого ВВП [30]. Від початку широкомасштабного вторгнення уряд Британії став одним із найпослідовніших прибічників військової допомоги Україні, включно з поставками важких озброєнь, наданням розвідувальних даних та навчання українських військовослужбовців. До червня 2023 року країни JEФ оголосили про спеціальний пакет протиповітряної оборони для України, що підкреслює стабільний характер їхньої підтримки [17].

Питання, яке набуває особливої актуальності, це щодо можливості приєднання України до JEФ як проміжного етапу на шляху до повноцінного членства в НАТО. Після Вільнюського саміту НАТО у липні 2023 року, де Україна не отримала очікуваного запрошення до Альянсу, в експертних колах активізувалися дискусії щодо альтернативних механізмів забезпечення безпеки України. Британський політолог Бенджамін Талліс у своїй статті для видання *Foreign Policy* запропонував розглянути можливість приєднання України до JEФ як практичний крок, який би суттєво посилив безпеку України та наблизив її до стандартів НАТО [49]. За судженням Талліса, “JEФ може стати механізмом для більшої інтеграції України до євроатлантичної системи безпеки навіть без формального членства в НАТО. Це надасть Україні змогу здобути реальний досвід співпраці з країнами НАТО, наблизити свої збройні формування до альянських стандартів та розвинути більш міцні взаємини з провідними європейськими партнерами”. Ця концепція знаходить відгук серед частини європейських керівників, які вбачають у JEФ механізм зміцнення безпеки України за умов невизначених часових рамок інтеграції до НАТО.

У жовтні 2023 року Україна отримала статус спостерігача на навчаннях JEФ, що можна розглядати як перший крок до глибшої інтеграції. Цей статус дає можливість українським військовим спостерігачам брати участь у

навчаннях та операціях JEF, отримувати цінний досвід та налагоджувати оперативну сумісність з силами країн-членів цього об'єднання. Також це свідчить про готовність JEF розширювати взаємодію з Україною навіть за відсутності формального членства. Володимир Зеленський під час свого звернення до лідерів JEF у 2023 році зауважив про важливість цього формату для посилення обороноздатності України: “Російська агресія може й повинна зазнати краху; наше завдання – прискорити це. І формат JEF, який об'єднує держави, що поділяють спільні цінності та бачать спільні загрози, є надзвичайно важливим для досягнення цієї мети” [26]. Таким чином, українське керівництво розглядає JEF як важливий елемент у системі безпекових гарантій для України.

Взаємодія України з JEF має декілька практичних вимірів. По-перше, це тренувальні програми для українських військових. В рамках операції “Orbital”, яка була започаткована ще до повномасштабного вторгнення у 2015 році, британські інструктори підготували тисячі українських військовослужбовців [14]. Після повномасштабного вторгнення ця програма була суттєво розширена і до неї долучилися інші країни-члени JEF. За офіційною інформацією британського уряду, до кінця 2023 року було підготовлено понад 50 000 українських військових. По-друге, важливим напрямом є спільні військові навчання та обмін корисним досвідом. Участь України в навчаннях JEF дозволяє українським військовим практикувати сценарії операцій за стандартами НАТО, що є надзвичайно важливим для подальшої інтеграції до Альянсу. Як зазначають експерти Інституту стратегічних досліджень (IISS), “участь у навчаннях JEF дозволяє Україні інтегруватися до євроатлантичної системи безпеки на практичному рівні, не чекаючи політичних рішень щодо членства в НАТО” [15]. По-третє, це взаємодія в галузі військово-технічного співробітництва. Країни JEF активно допомагають Україні модернізувати її військову техніку та інфраструктуру відповідно до стандартів НАТО. Зокрема, в рамках другого британсько-українського форуму оборонних технологій було

підписано низку угод про спільну розробку та виробництво зброї та військової техніки [48]. Це сприяє не лише посиленню обороноздатності України, але й поступовому переходу на стандарти НАТО.

Розглядаючи можливості JEF, як координатора процесу вступу України до НАТО, варто виділити декілька ключових моментів. Передусім, JEF може функціонувати як майданчик для практичної підготовки України до членства в НАТО без політичних обмежень, власних самому Альянсу. Це особливо актуально беручи до уваги, що окремі члени НАТО, зокрема Угорщина та певною мірою Німеччина, виявляють обережність щодо прискореної інтеграції України до Альянсів. JEF, натомість, об'єднує країни, які є найбільш рішучими прихильниками членства України в НАТО. Крім того, JEF може стати механізмом для надання Україні так званих “проміжних гарантій безпеки” на період до вступу в НАТО. Бенджамін Талліс у своєму дослідженні для Німецької ради з міжнародних відносин (DGAP) аргументує, що “JEF може забезпечити Україні реальні гарантії безпеки, надаючи військову підтримку та розвиваючи оперативну сумісність українських збройних сил з силами країн-членів НАТО” [51, с. 2–7]. Це особливо актуально в контексті дискусій про можливі механізми гарантування безпеки України після завершення активної фази конфлікту з Росією.

Важливо також врахувати, що JEF має більш гнучку структуру прийняття рішень порівняно з НАТО, де необхідний консенсус усіх 32 членів. Це дозволяє JEF швидше реагувати на зміни безпекової ситуації та надавати Україні необхідну підтримку без тривалих політичних погоджень. Як зазначає українська дослідниця Аліна Гетьманчук, “формат JEF дозволяє обійти бюрократичні перешкоди НАТО та забезпечити більш оперативну та цілеспрямовану підтримку України” [6, с. 2–10]. Разом з тим, необхідно розуміти обмеження JEF як інструменту інтеграції України до НАТО. По-перше, JEF не може замінити процес формального вступу до НАТО з його чіткими критеріями та процедурами. По-друге, JEF не має такого масштабу

ресурсів та можливостей, як НАТО загалом. По-третє, JEF не забезпечує такого потужного стримувального ефекту як п'ята стаття Вашингтонського договору про колективний захист. Проте, попри ці обмеження, JEF відіграє суттєву роль у процесі входження України до євроатлантичних безпекових структур. Як зазначається в аналітичному дослідженні Буреїка Н., Максак Г., Шелест Г. “Українська призма: Зовнішня політика 2023”, “участь у форматі JEF дозволяє Україні розвивати практичне співробітництво з ключовими членами НАТО, що є важливим елементом євроатлантичної інтеграції, особливо в умовах, коли формальне членство ще не є доступним” [3, с. 23–26].

Аналізуючи динаміку розвитку відносин України з JEF, варто відзначити, що цей формат стає все важливішим у процесі підготовки Української держави до набуття членства в Північноатлантичному альянсі. Після саміту НАТО у Вільнюсі, де було підтверджено, що “майбутнє України пов’язане з НАТО” та визначено, що “шлях України до повноцінної євроатлантичної інтеграції вийшов за межі просторого партнерства і наблизився до членства”, співпраця з JEF перетворилися на один із практичних інструментів реалізації цієї заяви. За оцінками експертів, саме практична взаємодія в рамках JEF може сприяти досягненню оперативної сумісності (interoperability) збройних сил України з силами країн НАТО, що є однією з важливих умов для майбутнього членства. Як підкреслює народний депутат України Давид Наталуха, “JEF може стати мостом, який з’єднає Україну з НАТО, забезпечуючи практичний вимір інтеграції у сфері безпеки та оборони” [21]. У контексті розвитку стратегічного партнерства між Україною та Великою Британією JEF має особливе значення. Як провідна держава цього об’єднання, Велика Британія використовує JEF як один із інструментів своєї стратегії щодо підтримки України та протидії російській агресії. В документі “Global Britain in the age of competition”, який визначає стратегічні пріоритети зовнішньої політики Великої Британії, підкреслюється важливість JEF як інструменту забезпечення безпеки в регіоні Північної та Східної Європи та протидії російській загрозі [47].

Колишній прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон в інтерв'ю The Economist наголошував на важливості створення “антиросійської коаліції” для протидії агресивній політиці Москви [43]. JEF стає одним із практичних втілень цієї ідеї, об'єднуючи країни, які поділяють бачення російської загрози та необхідності протидії їй. Це корелює з українськими стратегічними інтересами, визначеними в Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, де зазначається необхідність “розвитку стратегічного партнерства з державами, які готові сприяти посиленню обороноздатності України та її європейської та євроатлантичної інтеграції” [24]. Важливо також відзначити зростаючу роль тристороннього формату співпраці Україна–Велика Британія–Польща, який доповнює взаємодію в рамках JEF. Цей формат був офіційно оформлений у лютому 2022 року, напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну, і став важливим елементом безпекової архітектури регіону. Деякі аналітики навіть назвали цей формат “маленьким НАТО” для України, підкреслюючи його значення як механізму безпекової підтримки до моменту вступу України в Альянс [17]. Взаємодія в рамках цього тристороннього формату посилює позиції України в діалозі з JEF, оскільки Велика Британія є лідером JEF, а Польща – його активним учасником.

Аналізуючи роль JEF як куратора вступу України до НАТО, необхідно враховувати і конституційні аспекти євроатлантичної інтеграції України. Відповідно до статті 85 Конституції України, до компетенції Верховної Ради належить “визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізація стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору” [16]. Отже, прагнення до вступу в НАТО є конституційно визначеним пріоритетом зовнішньополітичного курсу України, а формати на кшталт JEF можуть розглядатися лише як додаткові інструменти досягнення цієї мети, а не як її альтернатива. Як наголошує Президент України Володимир Зеленський, “наша стратегічна мета незмінна – повноправне членство України в НАТО, і ми

використовуємо всі доступні формати співпраці для наближення до цієї мети” [26]. Об’єднані експедиційні сили стають важливою платформою для військово-технічної співпраці між Україною та Великою Британією. За сприяння британського уряду в Україні реалізуються програми з модернізації військової інфраструктури, підготовки кадрів та впровадження стандартів НАТО. Зокрема, під час форуму оборонних технологій розглядалися перспективи спільного виробництва озброєнь, що становить важливий крок у напрямку інтеграції України до євроатлантичної безпекової архітектури [48].

На особливу увагу заслуговують програми підтримки українських дослідників та підприємців у сфері оборонних технологій, які реалізуються за британського сприяння. У 2023 році уряд Великої Британії анонсував новий пакет підтримки українських дослідників та підприємців, що працюють у сфері оборонних технологій. Це формує додаткові можливості для розвитку українського оборонно-промислового комплексу та його інтеграції до європейської системи оборонних закупівель. Україна та Велика Британія також розвивають співпрацю у сфері інформаційної безпеки та протидії дезінформації, що є важливим елементом підготовки до членства в НАТО. У січні 2024 року було оголошено про поглиблення співпраці у сфері інформаційної безпеки та боротьби з російською пропагандою [36]. Це відображає комплексний підхід до безпекової співпраці, який охоплює не лише військові аспекти, але й протидію гібридним загрозам. Об’єднані експедиційні сили під британським керівництвом стають важливим інструментом підтримки України на шляху до членства в НАТО. Цей формат дозволяє обійти певні політичні обмеження, які існують в рамках Альянсу, та забезпечити більш гнучку і оперативну підтримку України у військовій сфері. JEF доповнює інші формати співпраці, зокрема тристоронній альянс Україна–Велика Британія–Польща, створюючи багаторівневу систему безпекової підтримки України до моменту її вступу в НАТО.

Таким чином, об'єднані експедиційні сили під британським керівництвом функціонують як вагомий інструмент у процесі входження України до євроатлантичних безпекових структур та потенційного координатора інтеграції України до НАТО. В умовах російської агресії та відсутності конкретних часових рамок щодо набуття Україною членства в Альянсі, JEF забезпечує практичний вимір співпраці у військовій сфері та сприяє досягненню оперативної сумісності з силами країн НАТО. Статус спостерігача на навчаннях JEF, отриманий Україною у 2023 році, став першим кроком до глибшої інтеграції в це військове об'єднання, а програми підготовки українських військових та спільне військово-технічне співробітництво сприяють модернізації українських збройних сил відповідно до стандартів НАТО. Хоча JEF не може замінити процес формального вступу до НАТО, цей формат дозволяє обійти бюрократичні перешкоди та політичні обмеження, які існують в рамках Альянсу, забезпечуючи більш гнучку і оперативну підтримку України. Взаємодія з JEF доповнює інші формати безпекової співпраці, зокрема тристоронній альянс Україна–Велика Британія–Польща, створюючи багаторівневу систему безпекової підтримки України. У контексті стратегічного союзу між Україною та Великою Британією співпраця в рамках JEF підкреслює провідну роль Сполученого Королівства у підтримці України та протидії російській агресії, демонструючи глибоку залученість британського уряду до зміцнення безпеки в регіоні Центрально-Східної Європи.

Висновки до розділу III

В умовах російської агресії формування безпекових альянсів стало ключовим елементом зовнішньополітичної стратегії України. Тристоронній

безпековий формат за участі України, Польщі та Великої Британії, разом зі взаємодією з Об'єднаними експедиційними силами, створюють стратегічну основу для євроатлантичної інтеграції України. Тристоронній альянс, неформально названий “маленьким НАТО”, ґрунтується на спільних цінностях та інтересах. Велика Британія, посиливши стратегію “Global Britain” після Brexit, визначає Росію як головну загрозу європейській безпеці. Польща виступає адвокатом українських інтересів на міжнародному рівні. Співпраця охоплює військову, дипломатичну та інформаційну сфери, зосереджуючись на протидії російській агресії та наближенні України до стандартів НАТО.

ЈЕҒ, об'єднуючи десять країн Північної та Балтійської Європи під керівництвом Великої Британії, діє за принципом “коаліції готових”. Після Вільнюського саміту НАТО значення ЈЕҒ як потенційного куратора вступу України до НАТО зросло. Отримання Україною статусу спостерігача на навчаннях ЈЕҒ у жовтні 2023 року стало кроком до глибшої інтеграції. Практична взаємодія включає тренувальні програми для українських військових, спільні навчання та військово-технічне співробітництво.

Безпекові угоди з Великою Британією створюють правову основу для довгострокової співпраці. Важливо, що участь у тристоронньому альянсі та ЈЕҒ не суперечить конституційній меті України щодо членства в НАТО, а сприяє наближенню до стандартів Альянсу. Стратегія малих союзів дозволяє Україні посилити безпеку та міжнародні позиції, ефективно протистояти російській агресії та просуватися шляхом євроатлантичної інтеграції, створюючи додаткові механізми забезпечення безпеки до набуття повноправного членства в НАТО.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження стратегічного партнерства України та Великою Британії в умовах російської агресії та на шляху євроатлантичної інтеграції

України дозволяє сформулювати ряд суттєвих висновків щодо динаміки їхньої еволюції, стратегічної важливості та майбутніх перспектив розвитку. Аналіз нормативно-правових основ зовнішньої політики України демонструє її послідовну еволюцію від багатовекторності до чіткої євроатлантичної орієнтації. Ця трансформація закріплена на конституційному рівні та відображена в ключових законодавчих актах. Правова база українсько-британських відносин зазнала якісних змін, перейшовши від базових угод про взаєморозуміння до комплексних документів про стратегічне партнерство, що охоплюють широкий спектр сфер взаємодії.

Аналіз еволюції українсько-британських відносин дозволяє виокремити чотири ключові етапи їхнього розвитку, що демонструють поступову трансформацію від обмеженої взаємодії у перші роки незалежності України до всеохоплюючого стратегічного партнерства на сучасному етапі. Початковий період (1991–2000 рр.) характеризувався встановленням дипломатичних відносин та формуванням базових механізмів співпраці; другий етап (2001–2014 рр.) відзначився зміцненням політичного діалогу та розширенням сфер взаємодії; третій етап (2014–2020 рр.) був позначений посиленням британської підтримки України у протидії російській агресії; сучасний етап (з 2020 р.) характеризується формуванням повноцінного стратегічного партнерства в умовах повномасштабної російсько-української війни та активізацією безпекової співпраці. Російська агресія стала визначальним чинником трансформації українсько-британських відносин. Повномасштабне російське вторгнення у лютому 2022 року підняло двосторонні відносини на безпрецедентно високий рівень, про що свідчить масштабна британська підтримка України – від надання сучасних систем озброєнь до активного лобіювання українських інтересів на міжнародній арені.

Дослідження засвідчує, що військово-політичне співробітництво є найбільш динамічним виміром двосторонніх відносин. Велика Британія увійшла до числа найбільш надійних міжнародних союзників України, надаючи

значну військову, фінансову та дипломатичну допомогу. Британська програма підготовки українських військових “Interflex” є найбільшою з початку російської агресії та має стратегічне значення для зміцнення обороноздатності України. Важливим елементом військової співпраці стало надання Великою Британією сучасних систем озброєнь, що суттєво посилює спроможності Збройних Сил України у протистоянні російській агресії.

Економічні відносини між Україною та Великою Британією демонструють стійкість та життєздатність навіть в умовах воєнних викликів та глобальної економічної нестабільності. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу створив додаткові стимули для активізації двосторонньої торговельно-економічної співпраці, що знайшло відображення у підписанні двосторонньої угоди про вільну торгівлю та Угоди про цифрову торгівлю 2023 року. Велика Британія залишається важливим інвестором та торговельним партнером України, надає значну фінансову допомогу та активно долучається до ініціатив з відбудови української інфраструктури, зруйнованої внаслідок російської агресії.

Співпраця у сфері науки та освіти визначена у дослідженні як ключовий чинник для збереження людського потенціалу України та успішної повоєнної відбудови. Міжуніверситетське співробітництво, академічна мобільність та програми підтримки українських студентів і науковців сприяють не лише обміну знаннями та досвідом, але й формуванню міцних міжособистісних зв'язків, що матимуть довгостроковий позитивний вплив на двосторонні відносини. Британська освітня та наукова підтримка є особливо цінною в умовах війни, коли українська система освіти та науки функціонує у надзвичайних умовах.

Обмірковування безпекових альянсів за участю України та Великої Британії дозволяє зробити висновок про формування нових механізмів регіональної безпеки в умовах російської агресії. Тристоронній альянс України–Великої Британії–Польщі, часто неформально названий “маленьким

НАТО”, став ефективним інструментом координації військової допомоги Україні та забезпечення політичної підтримки на міжнародній арені. Його особлива цінність полягає в об’єднанні зусиль країни, яка протистоїть російській агресії (Україна), потужного члена НАТО поза межами ЄС (Велика Британія) та впливового члена ЄС і НАТО з регіону Центрально-Східної Європи (Польща).

Об’єднані експедиційні сили (JEF), що об’єднують десять країн Північної та Балтійської Європи під керівництвом Великої Британії, розглядаються у дослідженні як потенційний механізм поглиблення євроатлантичної інтеграції України. Принцип “коаліції готових”, що лежить в основі функціонування JEF, дозволяє більш гнучко реагувати на безпекові виклики порівняно з НАТО, де рішення приймаються на основі консенсусу. Після Вільнюського саміту НАТО значення JEF як потенційного куратора вступу України до НАТО суттєво зросло. Дослідження підтверджує, що участь України у тристоронньому альянсі з Великою Британією і Польщею та співпраця з Об’єднаними експедиційними силами не суперечать конституційній меті України щодо повноправного членства в НАТО, а навпаки, сприяють наближенню України до стандартів Альянсу. Стратегія малих союзів є не альтернативою, а доповненням до стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію, дозволяючи Україні посилити свою безпеку та міжнародні позиції у період до набуття повноправного членства в НАТО.

Безпекові угоди з Великою Британією, включаючи Угоду про сторічне партнерство, створюють міцну правову основу для довгострокової співпраці у сфері безпеки та оборони. Ці документи підтверджують незворотність підтримки України з боку Великої Британії та демонструють стратегічний характер двосторонніх відносин. Важливо, що ці угоди виходять за рамки традиційної військової та політичної співпраці, охоплюючи питання економічної стійкості, кібербезпеки, протидії дезінформації та інших гібридних загроз.

Аналіз сучасного стану українсько-британських відносин свідчить про їх безпрецедентну інтенсивність та різноманітність. На відміну від співпраці з іншими партнерами, відносини з Великою Британією мають комплексний характер, охоплюючи військову, політичну, економічну, освітню та культурну сфери. Особливе значення має послідовна підтримка Лондоном євроатлантичних прагнень України та активне лобіювання українських інтересів на міжнародних форумах. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу та реалізація стратегії “Global Britain” створили нові можливості для розвитку двосторонніх відносин. Звільнившись від обмежень спільної зовнішньої політики ЄС, Лондон отримав більше свободи у формуванні власної політики щодо України та протидії російській агресії. Водночас Британія зберігає значний вплив на європейську політику та використовує його для підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Аналізування перспективних напрямів розвитку українсько-британського співробітництва дозволяє визначити такі пріоритети:

- 1) посилення військово-технічної співпраці через спільні проєкти у сфері виробництва озброєнь та передачі технологій;
- 2) поглиблення економічної взаємодії з акцентом на інноваційні та конкурентоспроможні сектори;
- 3) розширення освітньо-наукового співробітництва для підготовки фахівців, необхідних для відбудови України;
- 4) посилення координації в рамках регіональних безпекових ініціатив та міжнародних організацій.

Важливим аспектом майбутнього розвитку двосторонніх відносин є поступова трансформація малих союзів за участі України та Великої Британії в інтегральні елементи євроатлантичної архітектури безпеки. Тристоронній формат Україна–Польща–Велика Британія та взаємодія з Об’єднаними експедиційними силами мають потенціал для інституціоналізації та розширення сфер співпраці, створюючи додаткові механізми безпеки для

України на шляху до повноправного членства в НАТО. Досвід стратегічного партнерства з Великою Британією може бути використаний Україною для розбудови відносин з іншими ключовими міжнародними партнерами, зокрема США, Канадою та країнами Європейського Союзу. Модель глибокої та багатовимірної співпраці, що сформувалася у відносинах з Великою Британією, демонструє ефективність комплексного підходу, що охоплює безпекові, економічні та гуманітарні аспекти взаємодії.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що українсько-британські відносини в умовах російської агресії трансформувалися у стратегічне партнерство, що має виняткове значення для забезпечення національної безпеки України, підтримки її євроатлантичного курсу та повоєнної відбудови. Політична, військова, економічна та гуманітарна підтримка з боку Великої Британії є критично важливою для успішного протистояння України російській агресії та збереження її суверенітету і територіальної цілісності. Стратегія “малих союзів” за участю Великої Британії створює додаткові механізми безпеки та сприяє поступовій інтеграції України до євроатлантичних структур. Різноманітність і глибина двосторонньої взаємодії дозволяють прогнозувати збереження високої динаміки українсько-британських відносин у довгостроковій перспективі та їх вагому роль у створенні нової європейської безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпекова угода з Великою Британією: що вона змінює у підтримці України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/bezpekova-uhoda-z-velykoyu-brytaniyeyu-zmist-vyklyky/32793455.html> (дата звернення: 23.02.2025).

2. Британська рада в Україні – програми у сфері вищої освіти. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/education> (дата звернення: 06.02.2025).

3. Буреико Н., Максак Г., Шелест Г. Українська призма: Зовнішня політика 2023. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2024. С. 6–32.

4. Військовий союз, який реально міг захистити Україну. І це не НАТО. URL: <https://society.comments.ua/ua/news/warrussia/viyskoviy-soyuz-yakiy-realno-mig-zahistiti-ukrainu-i-se-ne-nato-705943.html> (дата звернення: 25.03.2025).

5. Віннічук О., Чабанов А. Особливості військово-політичного співробітництва України з Великою Британією в умовах російсько-української війни. Науковий журнал “Політикус”. Хмельницький, 2024. Випуск 3. С. 164–168. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20005/1/27.pdf> (дата звернення: 20.02.2025).

6. Гетьманчук А., Солодкий С. Перспективні напрямки розвитку тристоронньої співпраці у форматі Україна–Велика Британія–Польща з урахуванням національних інтересів і затверджених зовнішньополітичних пріоритетів України. Київ, 2023. 16 с. URL: <https://analytics.intsecurity.org/ua-uk-pl-trilateral-cooperation/> (дата звернення: 01.03.2025).

7. Грубінко А., Буглай Н. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства) // Український історичний журнал. 2022. №1. С. 206–219. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERM=0&S21P03=IDP=&S21STR=UIJ_2022_1_18 (дата звернення: 30.01.2025).

8. Грубінко А. В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни // Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету. Київ, 2022. С. 293–299. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi->

bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EJRN&P21DBN=EJRN&S21STN=1&S21REF=10
&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21
COLORTERMS=0&S21P03=IDP=&S21STR=UIJ_2022_1_18 (дата звернення:
02.03.2025).

9. Грубінко А. В. Україна у зовнішній політиці Великої Британії: новітній етап міждержавних відносин (2005–2009 рр.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Київ, 2010. Вип. 19. С. 285–302. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/40645&ved=2ahUKEwi5gcyIz4WNAxV-EBAIHdEjL5EQFnoECBUQAQ&usg=AOvVaw3vRdQG4YMHYslGH4nHy1oq> (дата звернення: 06.02.2025).

10. Договірні-правова база між Україною та Великою Британією. URL: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/593-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-velikoju-britanijeju> (дата звернення: 03.02.2025).

11. Дмитро Кулеба провів переговори тристороннього альянсу України, Польщі та Великої Британії щодо протидії російській агресії. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-proviv-peregovori-tristoronnogo-alyansu-ukrayini-polshchi-ta-velikoyi-britaniyi-shchodo-protidiyi-rosijskij-agresiyi> (дата звернення: 13.03.2025).

12. Дмитро Кулеба: Україна, Велика Британія та Польща офіційно оголосили про створення нового тристороннього альянсу. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-velika-britaniya-ta-polshcha-oficijno-ogolosili-pro-stvorennnya-novogo-tristoronnogo-alyansu> (дата звернення: 21.02.2025).

13. Духницький Б. Зовнішня торгівля агропродовольчою продукцією між Україною та Великою Британією. Київ, 2023. С. 30–35. URL: https://www.researchgate.net/profile/Diana-Shelenko/publication/373200630_Ekonomika_APK_30_3_2023/links/64dfe79d14f8d173380a64d4 (дата звернення: 04.03.2025).

14. Іванець О. Місії Orbital в Україні: навчання з індивідуальної підготовки за новітніми методиками. АрміяInform. 17 червня 2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/06/misiyi-orbital-v-ukrayini-navchannya-zindyvidualnoyi-pidgotovky-za-novitnimy-metodykamy/> (дата звернення: 23.01.2025).

15. Інститут стратегічних досліджень (IISS) – аналітичні матеріали щодо британської підтримки України. URL: <https://securesustain.org/report /the-military-balance-2023> (дата звернення: 10.03.2025).

16. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.01.2025).

17. Куренкова О. “Маленьке НАТО” для України? Яким буде новий союз з Польщею та Британією. URL: <https://suspihne.media/208511-malenke-nato-dla-ukraini-akim-bude-novij-souz-z-polseu-ta-britanieu/> (дата звернення: 06.03.2025).

18. Лавренюк А. Оборона Британії – 2030: протистояти росії, зміцнювати Україну. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3210644-oborona-britanii2030-protistoati-rosii-zmicnuvati-ukrainu.html> (дата звернення: 10.03.2025).

19. Макаров Г. О. Дипломатичний вектор українсько-британських економічних відносин. Світ наукових досліджень. Київ, 2024. Випуск 28. С. 16–19 (дата звернення: 04.02.2025).

20. МОН та Британська Рада підписали меморандум про співпрацю. URL: <https://surl.lu/hpzgqr> (дата звернення: 27.02.2025).

21. Наталуха Д. Шлях до НАТО з флангу – Об’єднані експедиційні сили. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/nataluha/64aea00055584/> (дата звернення: 08.03.2025).

22. Невинна Г. Я., Пархомчук А. О. Об’єднані експедиційні сили – куратор вступу України до НАТО. Рівне, 2024. С. 45–48. (дата звернення: 11.03.2025).

23. Об'єднані експедиційні сили оголосили про новий пакет ППО для України. Суспільне новини. 13 червня 2023. URL: <https://suspilne.media/506761-obednani-ekspedicijni-sili-ogolosili-pro-novij-paket-ppo-dla-ukraini/> (дата звернення: 25.01.2025).

24. План дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України. URL: <https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/oficijni-dokumenty/plani-ta-zviti/plan-dij-mzs-na-2021-rik> (дата звернення: 22.01.2025).

25. Розвиток лідерського потенціалу університетів України. URL: <https://surl.li/lxarbm> (дата звернення: 15.03.2025).

26. Російська агресія може й повинна зазнати краху; наше завдання – прискорити це – звернення Президента України до лідерів Об'єднаних експедиційних сил Сполученого Королівства (JEF). URL: <https://www.president.gov.ua/news/rosijska-agresiya-mozhe-j-povinna-zaznati-krahu-nashe-zavdan-79957> (дата звернення: 24.01.2025).

27. Скороход А. Синхронний та асинхронний режими поступу України до НАТО: інструмент малих альянсів. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. Чернівці. 2023. Т. 48. С. 40–53.

28. Соколова В. Британо-Українські відносини: еволюція та перспективи. Одеса, 2017. № 4. С. 45–52. (дата звернення: 06.02.2025).

29. Спільна заява Міністра закордонних справ України, Державної секретарки Великої Британії та Міністра закордонних справ Республіки Польща. URL: <https://mfa.gov.ua/news/spilna-zayava-ministra-zakordonnih-sprav-ukrayini-derzhavnoyi-sekretarki> (дата звернення: 22.02.2025).

30. Стокгольмський міжнародний інститут досліджень миру (SIPRI) — дані про військову допомогу Україні. URL: <https://www.sipri.org/commentary/topical-backgrounder/2024/military-spending-and-development-aid-after-invasion-ukraine> (дата звернення: 04.03.2025).

31. Стужук Ю. П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-

стратегічних досліджень. Київ, 2022. №2(75). С. 135–140. URL: <http://znp-cvds.nuou.org.ua/article/view/267500/263383> (дата звернення: 16.02.2025).

32. Троян С.С. Українська дипломатія: шлях тривалістю 100 років // Зовнішні справи. 2017. №11. С. 31–34.

33. Тюріна О. Основні напрями та перспективи взаємовідносин між Україною та Великобританією. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. Івано-Франківськ, 2024. Випуск 17. С. 212–218. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/133/131> (дата звернення: 23.01.2025).

34. Угода про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-storichne-partnerstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchen-95461> (дата звернення: 23.01.2025).

35. Україна буде спостерігачем на навчаннях військового альянсу Північної Європи. Європейська правда. 13 жовтня 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/13/7171341/> (дата звернення: 20.02.2025).

36. Україна та Велика Британія співпрацюватимуть у сфері інформаційної безпеки та боротьби з маніпуляціями і пропагандою. URL: <https://detector.media/infospace/article/221694/2024-01-13-ukraine-ta-velyka-brytaniya-propagandoyu> (дата звернення: 16.02.2025).

37. Черінько І. Українсько-британські відносини: історія та сучасність // Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. Київ, 2009. С. 313–321.

38. Через розчарування рішенням НАТО Україну могли б прийняти до JEF – британський політолог. Голос Америки. 16 липня 2023. URL: <https://www.holosameryky.com/a/ukrajinu-mohly-b-prijnjaty-do-jef-politoloh/7182909.html> (дата звернення: 04.03.2025).

39. Юрчишин В. Велика Британія після Brexit – не все пропало. Аналітична записка. Київ, 2022. 9 с.

40. Як Британія може допомогти Україні та убезпечити Європу. Розширити Об'єднані експедиційні сили – Бенджамін Талліс. iPress. 13 липня 2023. (дата звернення: 22.03.2025).

41. Яковенко Н. Українсько-британські дипломатичні відносини впродовж рашистської агресії. Україна дипломатична. Київ, 2024. С. 165–176. (дата звернення: 04.02.2025).

42. Annual Review: Recent Developments in Higher Education of Ukraine. 2023. 1–21 р. (дата звернення: 15.02.2025).

43. Boris Johnson tells The Economist about his anti-Russia coalition. The Economist. 19 березня 2022. URL: <https://www.economist.com/britain/boris-johnson-on-a-european-coalitions-role-against-russia/21808195> (дата звернення: 15.02.2025).

44. Chevening in Ukraine. URL: <https://surl.li/jqdijw> (дата звернення: 07.02.2025).

45. English for Universities. URL: <https://surli.cc/ptowft> (дата звернення: 07.02.2025).

46. European arms imports soared in past four years, SIPRI think tank says. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/european-arms-imports-soared-past-four-years-sipri-think-tank-says-2025-03-09> (дата звернення: 06.03.2025).

47. Global Britain in the age of competition. Comprehensive overview of security, defense, development and foreign policy. GOV. UK, 2 липня 2021. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-foreign-policy> (дата звернення: 03.03.2025).

48. New UK package offers a lifeline to Ukrainian researchers and entrepreneurs. URL: <https://www.gov.uk/government/news/new-uk-package-offers-a-lifeline-to-ukrainian-researchers-and-entrepreneur> (дата звернення: 24.02.2025).

49. Tallis B. Europe Can Flex Its Military Muscle to Protect Postwar Ukraine. Foreign Policy. 14 липня 2023. URL: <https://foreignpolicy.com/2023/07/14/europe-military-alliance-britain-poland-ukraine/> (дата звернення: 25.03.2025).

50. Tallis B. Security Guarantees for Ukraine. Until NATO Membership, Extending the Joint Expeditionary Force Is the Best Option. DGAP. German Council on Foreign Relations. 30 червня 2023. URL: <https://dgap.org/en/research/publications/security-guarantees-ukraine-0> (дата звернення: 21.02.2025).

51. Tallis B. Until NATO Membership, Extending the Joint Expeditionary Force Is the Best Option. Security Guarantees for Ukraine. 2023. PP. 1–12. URL: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/87683/ssoar-2023-tallis-Security_Guarantees_for_Ukraine_Until.pdf (дата звернення: 20.03.2025).

52. UK Military Assistance to Ukraine URL: <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/operation-orbital-explained-training-ukrainian-armed-forces-59405d32d604> (дата звернення 16.02.2025).

53. Ukraine's association agreement to Horizon Europe and Euratom Research and Training Programmes enters into force. URL: <https://surli.cc/kevhqk> (дата звернення: 24.02.2025).

54. Ukrainian Open Science Forum UOSF2024: uniting the scientific community for the future. URL: <https://lpnu.ua/en/news/ukrainian-open-science-forum-uosf2024-uniting-scientific-community-future> (дата звернення: 26.02.2025).

55. UK-Ukraine School Partnerships. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/english/schools/uk-ukraine-school-partnerships> (дата звернення: 26.02.2025).